

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний аграрно-економічний університет**

**ПРОГРАМИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ УСНИХ СПІВБЕСІД**

З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

**при вступі на навчання до ХДАЕУ для здобуття ступеня бакалавра
(магістра ветеринарного спрямування)**

**на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною
формами здобуття освіти у 2025 році**

Програма індивідуальної усної співбесіди з української мови призначена для осіб, які вступають до Херсонського державного аграрно-економічного університету на перший курс навчання за результатами індивідуальних усних співбесід відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2024 року № 266, зареєстрованого 14 березня 2024 року у Міністерстві юстиції України за номером 379/41724.

Програму індивідуальної усної співбесіди з української мови розроблено з урахуванням чинних програм з української мови для 5-9 класів (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 р. № 804); програм для профільного навчання учнів 10-11 класів, розроблених на підставі Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392), з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04. 2011 р. № 462), Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (2003), «Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи» (2006), програми із української мови для 5-9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (2012-2015, зі змінами 2017 р.), відповідно до Концепції профільного навчання в старшій школі (наказ Міністерства освіти і науки від 21.10.2013 р. № 1456), положень концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Типового навчального плану для 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів (проект) (2017); Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з української мови і літератури, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, 2018 р. (наказ Міністерства освіти і науки України № 696 від 26.06.2018 р.). Співбесіда передбачає виконання певних завдань, під час яких необхідно визначити: рівень базової та основної підготовки вступників (знання теоретичного матеріалу з української мови, вміння розмежовувати частини

мови, члени речення, визначати відмінності у вияві спільних граматичних категорій у різних частинах мови, особливості словозміни частин мови; вміння аналізувати структуру речень); ступінь готовності до майбутнього навчання.

Мета програми – допомогти абітурієнтові зорієнтуватися під час підготовки до вступного випробування з української мови у питаннях, що зазначені програмою.

Тематичний план програми

Тема 1. Фонетика. Графіка. Орфоепія. *Звуки мови і звуки мовлення. Голосні та приголосні звуки. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї. Вимова наголошених і ненаголошених голосних. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків (практично). Основні випадки чергування у – в, і – й.*

Тема 2. Фонетика. Графіка. Орфоепія. *Вимова префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-, воз-, пре-, при-, прі- та інших, а також їх правопис. Позначення м'якості приголосних на письмі буквами ь, і, є, ю, я. Сполучення -ьо, -йо-. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів, вживання великої літери.*

Тема 3. Лексика і фразеологія. *Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова. Групи слів за значенням: синоніми, антоніми, омоніми, пароніми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Джерела українських фразеологізмів. Групи слів за їх походженням: власне українські й запозичені (іншомовного походження). Активна і пасивна лексика української мови.*

Тема 4. Будова слова. Словотвір. Корінь, суфікс, префікс і закінчення, основа – значущі частини слова. Твірна основа. Основні способи словотворення: Творення складноскорочених слів.

Тема 5. Морфологія. Орфографія. *Іменник:* загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. *Рід іменників.* Іменники спільного роду. Рід невідмінюваних іменників *Число іменників.* Іменники, що мають форми тільки однини або тільки множини. *Відмінювання іменників.* *Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.* *Правила правопису складних іменників* (разом, окремо, через дефіс).

Тема 6. Морфологія. Орфографія. *Прикметник.* Загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. *Групи прикметників за значенням.* *Ступені порівняння якісних прикметників.* *Відмінювання прикметників.* *Правила правопису складних прикметників* (разом, окремо, через дефіс).

Тема 7. Морфологія. Орфографія. *Числівник:* загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. *Відмінювання, творення та правопис складних числівників.* Особливості відмінювання. Поєднання числівника з іменником.

Тема 8. Морфологія. Орфографія. *Займенник:* загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників за значенням, їх відмінювання та правила правопису складних слів.

Тема 9. Морфологія. Орфографія. *Дієслово:* загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. *Форми дієслова:* неозначена форма, особові форми, безособові форми на *-но, -то* (загальне ознайомлення). Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. *Дієвідміни. Види, часи, способи дієслів.* Безособові дієслова.

Тема 10. Морфологія. Орфографія. *Дієприкметник* як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. *Дієприслівник* як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. *Правила правопису часток не -, ні – з дієсловами,*

дієприкметниками, дієприслівниками.

Тема 11. Морфологія. Орфографія. Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників, ступені порівняння прислівників, способи їх творення. *Основні правила* правопису складних прислівників.

Тема 12. Морфологія. Орфографія. Службові частини мови: *прийменник, сполучник, частка*, їхні розряди та роль у словосполученнях і реченнях, основні правила правопису. *Вигук* як особлива частина мови, розділові знаки у ньому.

Тема 13. Синтаксис. Пунктуація. *Словосполучення і речення. Способи зв'язку слів у словосполученні. Речення. Порядок слів у реченні. Односкладні та неповні речення, розділові знаки у них. Тире між підметом і присудком.*

Тема 14. Синтаксис. Пунктуація. *Речення з однорідними членами. Однорідні члени речення (із сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Правпис. Кома між однорідними членами речення. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами.*

Тема 15. Синтаксис. Пунктуація. *Речення зі звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями) Звертання непоширені й поширені. Вставні слова (словосполучення, речення). Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення (у тому числі уточнювальні).*

Тема 16. Синтаксис. Пунктуація. *Складне речення і його ознаки. Складні речення без сполучників, із сурядним і підрядним зв'язком. Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення.*

Тема 17. Синтаксис. Пунктуація. *Складнопідрядне речення, його будова*

і засоби зв'язку в ньому. Основні види складнопідрядних речень.

Тема 18. Синтаксис. Пунктуація. *Безсполучникове складне речення.* Сміслові відношення між частинами безсполучникового складного речення. Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні.

Тема 19. Синтаксис. Пунктуація. *Складне речення з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.* Розділові знаки в складному реченні з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку.

Тема 20. Синтаксис. Пунктуація. *Пряма і непряма мова як засоби передачі чужої мови. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як спосіб передачі чужої мови. Діалог.*

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування (співбесіду):

1. Звуки мови. Голосні і приголосні звуки. Букви й інші графічні засоби. Український алфавіт.
2. Склад. Наголос. Ненаголошені голосні, їх вимова і позначення на письмі. Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі.
3. Найпоширеніші чергування голосних звуків. Найпоширеніші чергування приголосних звуків.
4. Правила вживання апострофа. Правила вживання знака м'якшення. Позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків.
5. Написання слів іншомовного походження. Спільнокореневі слова і форми слів. Основа слова і закінченнязмінних слів. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення.
6. Вимова і написання префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-, пре-, прі-, при-. Змінювання і творення слів. Основні способи словотворення в українській мові. Зміни приголосних при творенні слів.

7. Поняття про лексику. Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів. Синоніми, антоніми, омоніми.
8. Поняття про фразеологізми. Типи фразеологізмів. Фразеологізми в ролі членів речення.
9. Поняття про самостійні та службові частини мови. Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.
10. Назви істот і неістот, загальні і власні назви. Рід, число, відмінок іменників.
11. Відміни іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників. Невідмінювані іменники. Способи творення іменників.
12. Прикметник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Ступені порівняння прикметників, їх утворення. Відмінювання прикметників. Способи творення прикметників. Написання складних прикметників.
13. Числівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (власне кількісні, неозначено-кількісні, дробові, збірні) і порядкові. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Правопис числівників.
14. Займенник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників. Відмінювання займенників. Правопис займенників.
15. Дієслово як частина мови. Неозначена форма дієслова. Способи, види, часи дієслів. Дієслова I і II дієвідмін. Особа і число. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. Правопис дієслів.
16. Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівник як особлива

форма дієслова. Дієприслівниковий зворот. Правопис дієприслівників.

- 17.Прислівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Способи їх творення. Правопис прислівників.
- 18.Прийменник як службова частина мови. Непохідні і похідні прийменники. Правопис прийменників разом, окремо і через дефіс.
- 19.Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності. Групи сполучників за будовою. Правопис сполучників окремо і через дефіс.
- 20.Частка як службова частина мови. Формотворчі, словотворчі та модальні частки. Написання часток. Не і ні з різними частинами мови.
- 21.Словосполучення. Будова і типи словосполучень за способом вираження головного члена. Просте речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Окличні речення.
- 22.Члени речення (підмет і присудок; додаток, означення, обставини), способи їх вираження та різновиди. Прикладка як різновид означення. Порівняльний зворот.
- 23.Розділові знаки в кінці речення. Тире між підметом та присудком. Речення двоскладні і односкладні. Різновиди односкладних речень. Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях.
- 24.Однорідні члени речення. Узагальнювальне слово при однорідних членах речення. Однорідні й неоднорідні означення. Розділові знаки при однорідних членах речення.
- 25.Звертання і вставні слова (словосполучення, речення). Розділові знаки в них. Відокремлені другорядні члени речення (в тому числі уточнювальні).Розділові знаки при відокремлених членах.
- 26.Складне речення, його типи. Складносурядне речення. Розділові знаки в складносурядних реченнях.

- 27.Складнопідрядне речення із сполучниками і сполучними словами. Основні види підрядних речень. Розділові знаки в складнопідрядних реченнях.
- 28.Складне речення з кількома підрядними.
- 29.Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому реченні. Складне речення з різними видами зв'язку, розділові знаки в ньому.
30. Пряма й непряма мова. Цитата. Діалог. Розділові знаки при прямій мові, цитаті, діалозі. Основні вимоги до мовлення: змістовність, послідовність, багатство, точність, доречність, виразність, правильність.

Список рекомендованої літератури

1. Авраменко О., Блажко М. Українська мова та література: Довідник тазавдання в тестовій формі. Київ: Грамота, 2022. 144с
2. Білецька О. Українська мова. Комплексна підготовка до ЗНО та ДПА. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. 624с.
3. Дудка О., Шевелева Л. Українська мова. Комплексний довідник. За новою програмою. 5-9 кл. . Харків: Гімназія, 2019. 336 с.
4. Зубков М. Українська мова. Універсальний довідник. Харків: ВД «Школа», 2009. 496с.
5. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2009. 304с.
6. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. 270 с.

Інтернет-ресурс

- <https://prometheus.org.ua/zno/>
- <https://osvita.ua/test/training/>
- <http://osvita.ua/test/answers/ukr-mova.html>
- <https://zno.osvita.ua/ukrainian/>

- <https://www.youtube.com/user/znoua/featured>
- <https://zno.if.ua/?cat=35>
- <http://schoollit.com.ua/>
- <https://osvita.ua/test/training/materialy-instrumenty/90188/>

Критерії оцінювання відповіді

Бал	Критерії
200	Відповідь на питання повна (100%), логічно побудована, аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 2 і більше прикладів на кожне виголошене правило). Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє ґрунтовні знання (100% правил), легко, швидко та впевнено відповідає на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (відсутність помилок у терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити дві акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні помилки; семантичні, синтаксичні, стилістичні помилки відсутні.
190	Відповідь на питання неповна (99-90%), логічно побудована, аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 1-2 приклади на кожне виголошене правило); допускається дві незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє ґрунтовні знання (100% правил), легко, швидко та впевнено відповідає на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (допускається одна незначна неточність у терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити три акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні та одну незначну стилістичну помилку; семантичні і синтаксичні помилки відсутні.
180	Відповідь на питання неповна (89-80%). Логічно побудована, аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 1 прикладу на кожне виголошене правило); допускається три незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє високі знання (89-80% правил), потребує певного часу для відповіді

	на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (допускається дві незначні неточності в терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити три акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні та одну незначну стилістичну помилку; семантичні і синтаксичні помилки відсутні.
170	Відповідь на питання неповна (79-70%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 1 прикладу на кожне виголошене правило); допускається три незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (79-70% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (допускається три незначні неточності в терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити три акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні та одну стилістичну, семантичну чи синтаксичну помилку.
160	Відповідь на питання неповна (69-60%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів не на кожне правило); допускається три незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (69-60% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє достатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (допускається чотири неточності в терміновживанні), може застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити п'ять-шість акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок
150	Відповідь на питання неповна (59-50%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не

	заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів на половину правил); допускається чотири неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (59-50% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 80%), говорить впевнено. Демонструє достатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (допускається чотири неточності в терміновживанні), може припускатися незначних помилок у застосуванні знань на практиці. Мовлення абітурієнта достатньо грамотне, може містити сім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
140	Відповідь на питання неповна (49-40%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів на половину правил); допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (59-50% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 60-70%), говорить достатньо впевнено. Демонструє достатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (допускається п'ять неточностей у терміновживанні), не завжди може застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта достатньо грамотне, може містити сім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
130	Відповідь на питання неповна (39-30%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів на половину правил); допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт не завжди орієнтується в темі питання, демонструє невисокі знання (49-40% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі

	запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 50%), говорить достатньо впевнено. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (шість неточностей у терміновживанні), не завжди може застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта недостатньо грамотне, може містити вісім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
120	Відповідь на питання неповна (39-30%), логічно непослідовна (логіка викладу порушена значною мірою, що може заважати повноцінному сприйняттю матеріалу), аргументована недостатньою кількістю прикладів (менше ніж на половину правил); допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт не завжди орієнтується в темі питання, демонструє невисокі знання (39-30% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 50%), говорить достатньо впевнено. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (шість неточностей у терміновживанні), не завжди може застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта недостатньо грамотне, може містити вісім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
110	Відповідь на питання неповна (29-20%), логічно непослідовна (логіка викладу порушена значною мірою, що заважає повноцінному сприйняттю матеріалу), аргументована лише поодинокими прикладами; допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт погано орієнтується в темі питання, демонструє низькі знання (29-20% правил), відповідає на 10-20% додаткових чи уточнюючих запитань, говорить невпевнено, плутається в поняттях. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (вісім неточностей у терміновживанні), не вміє застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта містить дев'ять-десять акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок
100	Відповідь на питання неповна (19-0%), нелогічна (думки не

	пов'язані одна з одною), неаргументована. Абітурієнт погано орієнтується в темі питання, демонструє низькі знання (19-0% правил), відповідає на 10-20% додаткових чи уточнюючих запитань, говорить невпевнено, плутається в поняттях. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (вісім неточностей у терміновживанні), не вміє застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта містить понад десять акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок АБО: Відповідь відсутня
--	---

**Міністерство освіти і науки
Херсонський державний аграрно-економічний університет**

**ПРОГРАМИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ УСНИХ СПІВБЕСІД**

З МАТЕМАТИКИ

**при вступі на навчання до ХДАЕУ для здобуття ступеня бакалавра
(магістра ветеринарного спрямування)
на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною
формами здобуття освіти у 2025 році**

Херсон-Кропивницький - 2025

Пояснювальна записка

Вступне випробування у вигляді співбесіди з математики проводиться для перевірки знань, умінь, навичок та інших компетентностей вступника з математики, що є достатніми для здобуття вищої освіти ступеня бакалавра (магістра ветеринарного спрямувань) на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною формами здобуття освіти, яким відповідно до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році у Херсонському державному аграрно-економічному університеті надано таке право.

Програму вступного випробування, що проводиться у формі співбесіди з математики, розроблено відповідно програми зовнішнього незалежного оцінювання з математики (Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.12.2019 № 1513) <https://testportal.gov.ua/programy-nmt/>

Програма співбесіди з математики

1. Числа і вирази. Дійсні числа (натуральні, цілі, раціональні та ірраціональні), порівняння чисел та дії з ними. Числові множини та співвідношення між ними

- властивості дій з дійсними числами;
- порівняння дійсних чисел;
- ознаки подільності чисел на 2, 3, 5, 9, 10;
- правила знаходження найбільшого спільного дільника та найменшого спільного кратного чисел;
- правила округлення цілих чисел і десяткових дробів;
- означення кореня n -го степеню та арифметичного кореня n -го степеню;
- властивості коренів;
- означення степеню з натуральним, цілим та раціональним показниками, їхні властивості;
- числові проміжки;
- модуль дійсного числа та його властивості.

2. Відношення та пропорції. Відсотки. Основні задачі на відсотки. Текстові задачі

- відношення, пропорції;
- основна властивість пропорції;
- означення відсотка;
- правила виконання відсоткових розрахунків.

3. Раціональні, ірраціональні, степеневі, показникові, логарифмічні, тригонометричні вирази та їх перетворення

- означення тотожно рівних виразів, тотожного перетворення виразу, тотожності;
- означення одночлена та многочлена;
- правила додавання, віднімання і множення одночленів та многочленів;
- формули скороченого множення;
- розклад многочлена на множники;
- означення дробового раціонального виразу;
- правила виконання дій з дробовими раціональними виразами;
- означення та властивості логарифма;
- основна логарифмічна тотожність
- означення синуса, косинуса, тангенса числового аргументу;
- основні співвідношення між тригонометричними функціями одного аргументу;
- формули зведення;
- формули додавання та наслідки з них.

4. Рівняння, нерівності та їхні системи. Лінійні, квадратні, раціональні, ірраціональні, показникові, логарифмічні, тригонометричні рівняння. Лінійні, квадратні, показникові, логарифмічні нерівності. Системи лінійних рівнянь і нерівностей. Системи квадратних рівнянь. Розв'язування текстових задач за допомогою рівнянь та їх систем

- рівняння з однією змінною, означення кореня (розв'язку) рівняння з однією змінною;
- нерівність з однією змінною, означення розв'язку нерівності з однією змінною;
- означення розв'язку системи рівнянь, основні методи розв'язування систем;
- методи розв'язування раціональних, ірраціональних, показникових, логарифмічних, тригонометричних рівнянь;
- методи розв'язування лінійних, квадратних, раціональних, показникових, логарифмічних нерівностей.

5. Функції. Числові послідовності

- означення арифметичної та геометричної прогресій;
- формули n -го члена арифметичної та геометричної прогресій;
- формули суми n перших членів арифметичної та геометричної прогресій.

6. Функціональна залежність. Лінійні, квадратичні, степеневі, показникові, логарифмічні та тригонометричні функції, їхні основні властивості

- означення функції, області визначення, області значення функції, графік функції;
- способи задання функцій, основні властивості та графіки функцій.

7. Похідна функції, її геометричний та фізичний зміст. Таблиця похідних та правила диференціювання

- означення похідної функції в точці;
- фізичний та геометричний зміст похідної;
- таблиця похідних функцій;
- правила знаходження похідної суми, добутку, частки двох функцій.

8. Дослідження функції за допомогою похідної. Побудова графіків функцій:

- достатня умова зростання (спадання) функції на проміжку;
- екстремуми функції;
- означення найбільшого і найменшого значень функції.

9. Первісна та визначений інтеграл. Застосування визначеного інтеграла до обчислення площ плоских фігур

- означення первісної функції, визначеного інтеграла, криволінійної трапеції;
- таблиця первісних функцій;

- правила знаходження первісних.

10. Елементи комбінаторики, початки теорії ймовірностей та елементи математичної статистики. Перестановки, комбінації, розміщення (без повторень). Комбінаторні правила суми та добутку. Ймовірність випадкової події. Вибіркові характеристики

- означення перестановки, комбінації, розміщень (без повторень);
- комбінаторні правила суми та добутку;
- класичне означення ймовірності події;
- означення вибірових характеристик рядів даних (розмаху вибірки, моди, медіани, середнього значення);
- графічна, таблична, текстова та інші форми подання статистичної інформації.

11. Планіметрія. Елементарні геометричні фігури на площині та їхні властивості

- поняття точки та прямої, променю, відрізка, ламаної, кута;
- аксіоми планіметрії;
- суміжні та вертикальні кути, бісектриса кута;
- властивості суміжних та вертикальних кутів;
- паралельні та перпендикулярні прямі;
- відстань між паралельними прямими;
- перпендикуляр і похила, серединний перпендикуляр, відстань від точки до прямої;
- ознака паралельності прямих;
- теорема Фалеса, узагальнена теорема Фалеса.

12. Коло та круг

- коло, круг та їхні елементи;
- центральні, вписані кути та їхні властивості;
- дотична до кола та її властивості.

13. Трикутники

- види трикутників та їхні основні властивості;
- ознаки рівності трикутників;
- медіана, бісектриса, висота трикутника та їхні властивості;
- теорема про суму кутів трикутника;
- нерівність трикутника;
- середня лінія трикутника та її властивості;
- коло, описане навколо трикутника, і коло, вписане в трикутник;
- теорема Піфагора;
- співвідношення між сторонами і кутами прямокутного трикутника;
- теорема синусів;
- теорема косинусів;
- подібні трикутники, ознаки подібності трикутників.

14. Чотирикутники

- чотирикутник та його елементи;

- паралелограм, його властивості й ознаки;
- прямокутник, ромб, квадрат та їхні властивості;
- трапеція, середня лінія трапеції та її властивості;
- вписані в коло та описані навколо кола многокутники;
- сума кутів чотирикутника.

15. Многокутники

- многокутник та його елементи;
- периметр многокутника;
- правильний многокутник та його властивості;
- вписані в коло та описані навколо кола многокутники.

16. Геометричні величини та їх вимірювання

- довжина відрізка, кола та його дуги;
- величина кута, вимірювання кутів;
- формули для обчислення площі трикутника, паралелограма, ромба, квадрата, трапеції, правильного многокутника, круга, сектора.

17. Координати та вектори на площині

- прямокутна система координат на площині, координати точки;
- формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат середини відрізка;
- рівняння прямої та кола;
- поняття вектора, нульового вектора, модуля вектора, колінеарні вектори, протилежні вектори, рівні вектори, координати вектора;
- додавання, віднімання векторів, множення вектора на число;
- кут між векторами;
- скалярний добуток векторів.

18. Геометричні перетворення

- основні види та зміст геометричних перетворень на площині (рух, симетрія відносно точки та відносно прямої, поворот, паралельне перенесення);
- рівність фігур.

19. Стереометрія. Прямі та площини у просторі

- аксіоми стереометрії;
- взаємне розміщення прямих у просторі, прямої та площини у просторі, площин у просторі;
- паралельність прямих, прямої та площини, площин;
- паралельне проектування;
- перпендикулярність прямих, прямої та площини, двох площин;
- теорема про три перпендикуляри;
- відстань від точки до площини, від прямої до паралельної їй площини, між паралельними площинами;
- кут між прямими, прямою та площиною, площинами.

20. Многогранники, тіла обертання

- двогранний кут;

- многогранники та їхні елементи, основні види многогранників: призма, паралелепіпед, піраміда;
- тіла обертання, основні види тіл і поверхонь обертання: циліндр, конус, куля, сфера;
- перерізи многогранників;
- перерізи циліндра і конуса: осьові перерізи, перерізи площинами, паралельними їхнім основам;
- переріз кулі площиною;
- формули для обчислення площ поверхонь, та об'ємів призми та піраміди;
- формули для обчислення об'ємів циліндра, конуса, кулі
- формули для обчислення площі сфери.

21. Координати та вектори у просторі

- прямокутна система координат у просторі, координати точки;
- формула для обчислення відстані між двома точками та формула для обчислення координат середини відрізка;
- поняття вектора, модуль вектора, колінеарні вектори, рівні вектори, координати вектора;
- додавання, віднімання векторів, множення вектора на число;
- скалярний добуток векторів;
- кут між векторами;
- формула для обчислення кута між векторами;
- симетрія відносно початку координат та координатних площин.

Форма проведення вступного випробування (співбесіди) з математики та критерії оцінювання відповіді

Вступне випробування проводиться у формі тесту.

Тестовий варіант містить 21 завдання.

Критерії оцінювання відповідей:

- завдання 1 – 18 кожне 0,5 бали.
- завдання 19 – 21 кожне 1 бал.

Максимальна сума балів з складає 12 балів.

Результат співбесіди з математики зі вступниками оцінюється за принципом накопичувальної системи за 12-бальною системою. Оцінка переводиться за шкалою 100-200 балів, відповідно до таблиці переведення балів (табл. 1). Максимальна можлива оцінка становить 200 балів.

Таблиця 1. Переведення оціночних балів до шкали 100-200

Оціночний бал	Бал за шкалою 100-200
12	200

11	190
10	180
9	170
8	160
7	150
6	140
5	130
4	125
3	120
2	110
1	100
0	незадовільно

Список рекомендованої літератури

1. Мартинюк О. НМТ 2025 Математика Тестові завдання у форматі НМТ, 2024, 96с.
2. Математика: алгебра і початки аналізу та геометрія, рівень стандарту: підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А. Г. Мерзляк, Д. А. Номіровський, В. Б. Полонський та ін. - Х. : Гімназія, 2019. - 208 ст. : іл.
3. Математика: алгебра і початки аналізу та геометрія, рівень стандарту: підруч. для 11 кл. закл. заг. серед. освіти / Олександр Істер. - Київ : генеза, 2019. - 304 с. : іл.
4. Математика: алгебра і початки аналізу та геометрія, рівень стандарту: підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / Є. П. Нелін, О. Є. Долгова. - Харків : Вид-во "Ранок", 2019. - 304 с. : іл.
5. Математика: Алгебра і початки аналізу та геометрія. Рівень стандарту : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / Г. П. Бевз, В. Г. Бевз. - К. : Видавничий дім "Освіта", 2019. - 272 с. іл.
6. ЗНО-2021. Математика. Комплексна підготовка. / Авт: О.Істер. – К.: Генеза, 2020. - 400 с.
7. Мальований Ю.І., Литвиненко Г.М., Возняк Г.М. Алгебра: Підручник для 9 класу/ Ю.І. Мальований, Г.М. Литвиненко, Г.М. Возняк. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2019. - 285 с.
8. Математика за редакцією Є.П.Неліна. / ЗНО 2021. Збірник тестових завдань. / О.Роганін. - Вид-во: Весна, 2020. - 168 с.
9. Математика. 2000 тестів для підготовки до ЗНО. / Ю.Захарійченко, В. Репета, В.Карпик та ін. - Вид-во: «Літера ЛТД», 2020.- 432 с.
10. Математика. Алгебра та початки аналізу. Комплексне видання для підготовки до ДПА у форматі ЗНО. / І. Клочко. – Тернопіль: Вид-во: Навчальна книга - Богдан, 2021. - 544 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://pidruchnyk.com.ua/>
2. <https://mathema.me/test-nmt-z-matematyky-2024/>
3. <https://waytomathematics.blogspot.com/>
4. <https://terletskyi.blogspot.com/>
5. <https://www.mathema.me/kurs-pidhotovky-do-nmt-z-matematyky/>
6. <https://osvita.ua/test/answers/90041/>

**Міністерство освіти і науки
Херсонський державний аграрно-економічний університет**

**ПРОГРАМИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ УСНИХ СПІВБЕСІД**

З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**при вступі на навчання до ХДАЕУ для здобуття ступеня
молодшого бакалавра, бакалавра (магістра медичного,
фармацевтичного та ветеринарного спрямувань)
на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною
формами здобуття освіти у 2025 році**

Херсон-Кропивницький – 2025

Зміст блоку Національного мультипредметного тесту з історії України відповідає чинній програмі Зовнішнього незалежного оцінювання з історії України від 26.06.2018 № 696.

Основні теми, які передбачені тестовими завданнями стосуються історичного періоду «Історія України в другій половині XVI ст. – початку XXI ст.».

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.

Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорозької Січі. Повстання 1590-х рр. Братський рух. Утворення греко-католицької церкви. Культура й духовність.

Тема 2. Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.

Зміни в соціально-економічному житті. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у війнах Речі Посполитої проти Московського царства та Османської імперії. Козацькі повстання 1620-1630-х рр. «Ординація Війська Запорозького...». Відновлення православної церковної ієрархії 1620 р. Культура й духовність.

Тема 3. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорозького. Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького.

Тема 4. Козацька Україна наприкінці 50-80-х рр. XVII ст.

Внутрішня ситуація в Україні у 1648 році. Причини національно-

визвольної війни середини XVII століття. Військові дії 1648-1649 років. Посилення народного руху. Ліквідація польсько-шляхетського режиму. Зборівський мирний договір 1649 року. Формування козацької держави та її соціально-економічна база. Відновлення військових дій. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір 1651 року. Битви під Батогом і Жванцем. Внутрішня і зовнішня політична ситуація Української козацької держави наприкінці 1653 року. Переяславська рада, "Березневі статті" 1654 року та їх оцінка в сучасній історіографії. Військові дії 1654-1657 років.

Тема 5. Українські землі наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст.

Гетьманування І. Виговського та Ю. Хмельницького. Поділ козацької України на два гетьманства. Період Руїни в українській історії. Боротьба за возз'єднання Української держави /червень 1663 – вересень 1676 рр./. І. Брюховецький. Андрусівське перемир'я 1667 р. та закріплення поділу України між Росією і Польщею. Гетьман Правобережної України П. Дорошенко. Руїна. Занепад Правобережжя. Українська державність наприкінці XVII–у XVIII ст. "Вічний мир" 1686 р. і остаточне закріплення поділу України. Гетьманування І. Мазепи. Союз із Швецією. Полтавська битва 1709 р.

Тема 6. Українські землі в другій половині XVIII ст.

Колоніальна політика Російської імперії щодо України у XVIII ст. Українська політика Петра І. Обмеження гетьманських прав. Антиукраїнська політика Катерини II. Ліквідація Гетьманщини /1764-1781 рр./. Юридичне оформлення кріпосного права на Лівобережжі в кінці XVIII ст. Перехід Правобережної України під владу Російської імперії.

Тема 7. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.

Політико-адміністративний устрій українських земель у складі Російської імперії. Участь українців в російських війнах. Соціально-

економічний розвиток українських земель. Антикріпосницькі виступи на українських землях першої половини XIX ст. Масонство. Декабристський рух. Польське повстання 1830–1831 рр. Кирило-Мефодіївське братство.

Тема 8. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – в першій половині XIX ст.

Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії та адміністративно-територіальний устрій. Політика австрійського уряду щодо українців. Національне та соціально-економічне становище українського населення. Форми соціального протесту населення. Початок національного відродження.

Тема 9. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.

Скасування кріпацтва, буржуазні реформи 60-70 рр. Формування промислового пролетаріату та становлення класу буржуазії. Революціонери-демократи. Діяльність Т. Г. Шевченко. Антиукраїнська політика самодержавства. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ Олександра II.

Тема 10. Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.

Соціально-економічний розвиток в другій половині XIX ст. Кооперативний рух. Суспільно-політичні течії другої половини XIX ст. Перші політичні партії. Політика австрійського уряду щодо західноукраїнських земель. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта». Українські видання: «Правда», «Діло», «Записки Наукового товариства імені Шевченка». Розвиток кооперативного руху. Трудова еміграція. Політизація українського національного руху та утворення перших політичних партій.

Тема 11. Українські землі у складі Російської імперії в 1900-1914 рр.

Соціально-економічний розвиток України на початку XX ст. Україна в роки першої російської революції 1905-1907 рр. Національне питання в програмах і діяльності політичних партій. Аграрна політика П. Столипіна в Україні та її економічні та політичні наслідки. Причини і характер Першої світової війни. Україна в завойовницьких планах Німеччини і АвстроУгорщини. Головні військові дії на території України. Економічне та політичне становище України в роки війни.

Тема 12. Українські землі у складі Австро-Угорщини в 1900-1914 рр.

Соціально-економічний розвиток. Розвиток національно-визвольного руху. Русько-українська радикальна партія (1890 р.), Українська народно-демократична партія (1899 р.), Руська народна партія(1900 р.).

Тема 13. Україна в роки Першої світової війни.

Цілі воюючих держав щодо України. Політичні організації та їх позиції. Українські січові стрільці. Початок бойових дій. Галицька битва (серпень-вересень 1914 року). Російська окупація Галичини та Буковини у 1914 р. Горлицька битва (прорив). Брусилівський прорив травень(червень) – липень(серпень) 1916 року. Наслідки Першої світової війни.

Тема 14. Початок Української революції.

Україна в період Лютневої революції 1917 р. Заснування Української Центральної Ради (УЦР), її соціальна база і програма. Український національний конгрес. Перший і Другий універсали УЦР. Утворення уряду України – Генерального секретаріату. Жовтневий переворот в Петрограді і ставлення до нього УЦР. Проголошення УНР. I-й Всеукраїнський з'їзд Рад. Проголошення більшовицької УНР. Міждержавні відносини РНК РСФРР та УЦР наприкінці 1917 – на початку 1918 р. Ультиматум Раднаркому УЦР та його наслідки. Початок громадянської війни в Україні. Мирні переговори в Брест-Литовську та участь в них делегації УНР. IV Універсал УЦР. Проголошення незалежності України. Умови Брестського миру та їх

наслідки для України. Вступ австронімецьких військ на територію України. Повернення УЦР у Київ. Прийняття Конституції УНР. М. Грушевський – перший президент України. Завершення доби УЦР.

Тема 15. Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності.

Гетьманат П. Скоропадського. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду. Утворення Національного союзу, його діяльність. Падіння гетьманського уряду. Прихід до влади Директорії УНР. Соціальна і економічна програма Директорії. Причини падіння впливу Директорії в українському суспільстві. Посилення національно-визвольного руху в західноукраїнських землях у 1917-1918 рр. Проголошення ЗУНР. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. Саморозпуск Директорії і уряду УНР. Ризький мир 1921 р. Затухання громадянської війни. Підсумки і уроки Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр.

Тема 16. Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні.

Масовий голод у південних губерніях УСРР. Антирелігійна кампанія. Неп в УСРР. Вхідження УСРР до складу СРСР. Утворення Кримської АСРР. Національна політика радянської влади в УСРР. Молдавська АСРР. Суспільно-політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Політика коренізації/українізації в УСРР. Згорання непу і перехід до директивної економіки. Індустріалізація. Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих.

Тема 17. Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні.

Форсована індустріалізація, Насильницька колективізація. Примусові хлібозаготівлі. Опір селянства. Голодомор 1932-1933 рр. - геноцид Українського народу. Масштаби та наслідки Голодомору. Масові репресії та їх ідеологічне виправдання більшовицьким режимом. Політичні процеси

1920-хпочатку 1930-х рр. Згортання українізації. Ідеологізація суспільного життя в Україні. Культ особи. Великий терор. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Національно-демографічні зміни. Розстріляне відродження. Антирелігійна кампанія.

Тема 18. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період.

Правовий статус українських земель у складі Польщі. Національна політика та міжнаціональні відносини. Економічне і соціальне становище населення. Українська кооперація. Просвітні організації краю. Українські політичні і громадські організації. Українська військова організація та ОУН. Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Суспільно-політичне життя. Українські землі у складі Чехословаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно-політичне й соціально-економічне життя. Карпатська Україна. Карпатська Січ.

Тема 19. Україна в роки Другої світової війни.

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі

договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Окупація Червоною армією Галичини, Волині,

Тема 20. Україна в перші повоєнні роки.

Українське питання в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Напад фашистської Німеччини на Польщу. Військові дії Червоної Армії на західноукраїнських землях.. Оформлення нового державно-політичного і територіального статусу Західної України. Утвердження сталінського тоталітарного режиму на західноукраїнських землях. Розкол в ОУН. Включення до складу УРСР Північної Буковини та українських придунайських земель. Початок німецькорадянської війни. Вторгнення військ Німеччини та її союзників. Поразки Червоної армії на початковому етапі війни. Розстріли політичних в'язнів у Західній Україні.

Евакуація населення і матеріальних цінностей. Оборона Києва, Одеси, Харкова і Донбасу. Воєнні дії в Україні в першій половині 1942 р. Причини катастрофічних поразок і невдач 1941-1942 рр. Україна в роки німецької окупації. Нацистський “новий порядок”. Винищення населення за планом «Ост». Нацистські репресії проти українських націоналістів. Економічне пограбування України. Остарбайтери. Рух опору. Дві течії антинацистського руху опору в Україні. Діяльність радянських партизан та розгортання націоналістичного антифашистського підпілля. Утворення Української повстанської армії. Р. Шухевич. Боротьба УПА з німецькою окупаційною адміністрацією та радянськими партизанами. Польсько-український конфлікт в роки війни. Українці в лавах німецької армії та її допоміжних структур. Дивізія СС “Галичина”. УПА на завершальній стадії війни. Створення Української головної визвольної ради. Цілковите визволення території України від німецьких окупантів. Депортація кримських татар, вірмен, греків з Криму. Кримська конференція глав урядів СРСР, США Великобританії. Внесок громадян України в розгром нацистської Німеччини та її союзників. Матеріальні і людські втрати українців в Другій світовій війні.

Тема 21. Україна в умовах десталінізації.

Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР. Участь українців у повстаннях у сталінських концтаборах. XX з’їзд КПРС. Десталінізація і лібералізація суспільного життя. Зміни адміністративно-територіального устрою: входження Кримської області до складу УРСР. Зміни в управлінні господарством. Зародження дисидентського руху та його течії. «Шістдесятництво». Антирежимні виступи 1960-х рр.

Тема 22. Україна в період загострення кризи радянської системи.

Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва. Конституція УРСР 1978 р. Економічна ситуація в УРСР. Дисидентський рух: течії, форми і методи боротьби. Українська громадська група сприяння

виконанню Гельсінських угод. Самвидав. Кримськотатарський національний рух. Початок перебудови в СРСР. Чорнобильська катастрофа. Стан економіки. Шахтарські страйки.

Тема 23. Відновлення незалежності України.

Гласність і політичний плюралізм. Український національно-демократичний рух. Зміни в політичному керівництві УРСР. Формування багатопартійної системи. Вибори до Верховної Ради УРСР і до місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Революція на граніті. Створення Автономної Республіки Крим (АРК). Меджліс кримськотатарського народу (червень 1991 р.). Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. Акт проголошення незалежності України. Референдум і вибори Президента України 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР. Міжнародне визнання України.

Тема 24. Становлення України як незалежної держави.

Державотворчі процеси незалежній Україні. Повернення кримських татар на батьківщину. Статус Криму. Суспільнополітичне життя. Особливості формування багатопартійності. Конституція України. Економіка України в 1991-1998 рр. та в 1998—2004 рр. Запровадження гривні. Демографічні та міграційні процеси. Олігархічна система. Початок інтеграції в європейський і світовий простір. Політична розбудова суспільства. Рухи протесту на початку 2000-х рр. Помаранчева революція. Україна в системі міжнародних відносин. Культура й духовність.

Тема 25. Творення нової України

Суспільно-політичне життя України в 2005 – 2013 рр. Авторитарний режим Віктора Януковича. Революція Гідності. Небесна Сотня. Анексія Росією Криму. Агресія Росії проти України. Російсько-українська війна. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти. Спроби мирного, врегулювання. Соціально-економічний розвиток України до і після 2014 р. Євроінтеграційний поступ України: угода про асоціацію

між Україною та ЄС. Режим безвізового в'їзду в країни ЄС Для громадян України. Культура й духовність. Повномасштабна агресія РФ проти України у 2022–2023 рр. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти.

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування (співбесіду):

1. Особливості інкорпорації українських земель до складу іноземних держав у XIV – XV ст.
2. Значення Люблінської унії для державотворення на території українських земель.
3. Значення Берестейської унії для державотворення на території українських земель.
4. Особливості культурно-релігійного розвитку українського народу у складі Речі Посполитої.
5. Особливості мистецького розвитку українського народу у складі Речі Посполитої.
6. Соціально-економічний лад українського суспільства в умовах Речі Посполитої (1569-1648 рр.).
7. Козацтво як український феномен XVI – XVIII ст.
8. Вплив козацької традиції на державотворчі процеси в Україні та формування українського національного характеру.
9. Охарактеризуйте передумови та початок Національно-визвольної війни середини XVII ст.
10. Економічний потенціал України в часи Національно-визвольної війни середини XVII ст.
11. Основні воєнні події та процес державотворення Держави Війська Запорозького у ході Української революції та Національно-визвольної війни середини XVII ст.
12. Державотворчий процес Гетьманщини у добу «Руїни».
13. Етапи поділу Речі Посполитої та особливості інтеграції українських земель до складу Австрійської імперії у XVIII ст.
14. Особливості інтеграції українських земель до складу Російської імперії у XVIII ст.
15. Ліквідація російським царизмом політичної автономії Гетьманщини і Запорізької Січі.
16. Особливості «національного відродження» на українських землях протягом XIX ст. у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії.
17. Особливості «національного відродження» на українських землях

протягом XIX ст. у складі Російської імперії.

18. Історія Кримського півострова.
19. Особливості політизації «національного відродження» на українських землях на початку XX ст.
20. Особливості історичного розвитку українських земель на початку XX ст.
21. Причини революційних подій 1905–1907 рр. на українських землях у складі Російської імперії.
22. Причини революційних подій 1917–1920 рр. та падіння царизму в Російській імперії.
23. Революційні події 1917–1920 рр.
24. Фактори знищення УНР і державності України протягом 1917–1920 рр.
25. Причини перемоги радянського режиму на території України.
26. Державне будівництво Західноукраїнської УНР.
27. Національна політика Польщі, Румунії та Чехословаччини на західноукраїнських землях протягом 1921–1939 рр.
28. Карпатська Україна.
29. Українські політичні і громадські організації. Українська військова організація та ОУН.
30. Масові політичні репресії 1939–1940 рр.
31. Злочини комуністичного тоталітарного режиму.
32. Окупація України військами Німеччини та її союзниками.
33. Масове знищення мирного населення. Голокост.
34. Опір окупантам та Український визвольний рух.
35. Проголошення Акта відновлення Української Держави.
36. Вигнання німецьких військ та їхніх союзників з Правобережної та Південної України.
37. Депортація кримських татар та інших народів Криму.
38. Внесок українського народу в перемогу над нацизмом.
39. Українське питання на Тегеранській, Ялтинській і Потсдамській конференціях.
40. Встановлення кордонів УРСР у міжнародних договорах.
41. Трансформація суспільно-політичного ладу СРСР та її прояв в Україні.
42. Трансформація економічного ладу СРСР та її прояв в Україні.
43. Особливості «радянського суспільства» та «радянської людини».
44. Передумови та причини розпаду СРСР.
45. Україна в умовах незалежності: еволюція суспільно-політичного ладу в Україні
46. Особливості української економічної системи періоду 1991–2003 рр. Основані етапи її розвитку
47. Багатовекторність української зовнішньої політики протягом 1991–

2014 рр.

48. Причина та перебіг Революції Гідності

49. Початок військової агресії РФ проти України 2014 р.

50. Повномасштабна агресія РФ проти України у 2022–2024 рр. Реакція світової спільноти.

51. Сучасне геополітичне становище України.

Список рекомендованої літератури

1. Власов В. С. Історія України: 8 клас : підруч. для загальноосвіт. навч. закл. К. : Генеза, 2008. 304 с.
2. Власов В.С. Історія України (Вступ до історії) : підруч. для 5-го кл. загальноосвіт. навч. закл. – К. : Генеза, 2013. 256 с.
3. Гупан М. Н., Пометун О. І., Фрейман Г. О. Історія України: 10 кл. Рівень стандарту. Академічний рівень. К.: Видавничий дім «Світ знань», 2010. 288 с.
4. Кульчицький С., Шаповал Ю. Історія України (1939-2001): підручник для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2005. 320 с.
5. Пометун О. І., Гупан М. Н. Історія України: підр. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, академічний рівень К. : Освіта, 2011. 336 с.
6. Пометун О. І., Гупан М. Н. Історія України : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. Х. : Січчя, 2012. 366 с.
7. Реєнт О. П., Малій О. В. Історія України : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2009. 240 с.
8. Реєнт О. П., Малій О. В. Історія України : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2010. 240 с.
9. Смолій В. А., Степанков В. С. Історія України: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2007. 224 с.
10. Смолій В. А. Степанков В. С. Історія України: Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладів. 2-е вид. К.: Генеза, 2011. 224 с.
11. Свідерський Ю.Ю., Ладиченко Т.В., Романишин Н.Ю. Історія України. 7 клас : підручник. К.: Грамота, 2007. 272 с.
12. Стукевич О. К., Романюк, Т. П. Пірус. Історія України : підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Грамота, 2008. 272 с.
13. Стукевич О. К., Романюк І. М., Дровозюк С. І. Історія України : підручн. Для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень) К. : Грамота, 2011. 320 с.
14. Турченко Ф. Новітня історія України (1939 – початок ХХІ ст.): підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2006. 384 с.
15. Турченко Ф. Г., Марочко В. М. Історія України: підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2009. 352 с.
16. Турченко Ф. Г. Історія України: 10 кл. підруч. для загальноосвіт. навч.

закл. : профільний рівень К.: Генеза, 2010. – 304 с.

17. Швидько Г. К. Історія України, XVI – XVIII ст. / підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2008. 336 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт НАН України / <http://www.nas.gov.ua>.
2. Офіційний веб-сайт Інституту історії НАН України / <http://history.org.ua>.

Критерії оцінювання відповіді

Бал	Критерії
200	Абітурієнт має ґрунтовні і системні знання з історії України, вільно оперує понятійним апаратом, знає основні проблеми історії України, їх мету та завдання. Вміє висловлювати власні судження і переконливо їх аргументувати, може аналізувати історичну інформацію та джерела, робити порівняльний аналіз та проводити історичні аналогії в контексті як окремої проблем. Вільно оперує фактами, подіями, знаннями про історичних діячів
195	Абітурієнт має ґрунтовні системні знання з історії України, вільно оперує термінологією, простежує причинно-наслідкові зв'язки. Вміє висловлювати власні судження і аргументувати, може аналізувати історичну інформацію. Вільно оперує фактами, подіями, знаннями про історичних діячів
190	Абітурієнт має глибокі міцні і системні знання з усього курсу історії України, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми української історії, їх мету та завдання. Вміє висловлювати власні судження і аргументувати, може аналізувати історичну інформацію. Простежує причинно-наслідкові зв'язки. Вільно оперує фактами, подіями, знаннями про історичних діячів
185	Абітурієнт має глибокі міцні і системні знання з історії України, може чітко сформулювати дефініції, використовуючи історичну термінологію. Орієнтується в історичній карті, періодизації та глибинній сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період. Оперує більшістю

	фактами, подіями, знаннями про історичних діячів
180	Абітурієнт демонструє достатній рівень володіння матеріалом з усього курсу української історії, вільно оперує термінологією, знання мають систематичний ґрунтовний характер. Простежує причинно-наслідкові зв'язки. Оперує більшістю фактами, подіями, знаннями про історичних діячів
175	Абітурієнт має достатні знання з курсу історії України, формулює дефініції, використовує історичну термінологію, може зробити аналіз деяких проблем історичного розвитку України. Орієнтується в періодизації та глибинній сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період. Оперує обмеженою кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів
170	Абітурієнт має системні знання з усього теоретичного курсу, може сформулювати дефініції, використовуючи історичну термінологію, Орієнтується в періодизації та сутності процесів, що відбувалися в той чи інший хронологічний період. Рівень встановлення причинно-наслідкових зав'язків на середньому рівні. Оперує обмеженою кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів
165	Абітурієнт знає програмний матеріал повністю, робить висновки, може зробити аналіз окремої проблеми, не виходячи за межі теми. Недостатньо вільно володіє понятійним апаратом. Слабкі навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Оперує обмеженою кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів
160	Абітурієнт досить вільно орієнтується в програмному матеріалі, самостійно робить висновки, але не може вийти за межі теми, зробити порівняльний аналіз. Має складності у використанні понятійного апарату. Слабкі навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Оперує мінімальною кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів
155	Абітурієнт знає програмний матеріал з історії України, може зробити висновки, але не вміє аналізувати конкретний матеріал або порівняти між собою певні періоди. Не достатньо володіє понятійним апаратом. Слабкі навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Оперує мінімальною кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів
150	Абітурієнт володіє програмним матеріалом, намагається робити висновки, аналізувати матеріал, але не може вийти за межі теми. Може висвітлити сутність лише окремих понять. Оперує мінімальною кількістю фактів, подій, знань про

	історичних діячів
140	Абітурієнт в цілому знає програмний матеріал, але не вміє самостійно робити висновки, аналізувати матеріал, не може вийти за межі теми. Недостатньо вільно володіє понятійним апаратом. Слабкі навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Оперує мінімальною кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів
130	Абітурієнт знає основні теми курсу історії України, має уявлення про основні етапи історичного процесу. Наводить одиничні приклади, іноді доповнює виклад матеріалу власними спостереженнями. Оперує мінімальною кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів. Не розвинуті навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків
120	Абітурієнт має уявлення про основні періоди розвитку українських земель, іноді підкріплює свої знання прикладами. Термінологічним апаратом фактично не володіє, пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні. Не розвинуті навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків. Оперує мінімальною кількістю фактів, подій, знань про історичних діячів.
110	Абітурієнт знає основні проблеми з історії України, але його знання мають загальний характер. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні. Не розвинуті навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків.
100	Абітурієнт має фрагментарні знання з історії України, має уявлення про основні етапи розвитку історії українських земель, але його знання мають загальний характер, не підкріплені прикладами. Не розвинуті навички встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ПРОГРАМИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ УСНИХ СПІВБЕСІД**

З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

**при вступі на навчання до ХДАЕУ для здобуття ступеня
молодшого бакалавра, бакалавра (магістра медичного,
фармацевтичного та ветеринарного спрямувань)
на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною
формами здобуття освіти у 2025 році**

Херсон-Кропивницький - 2025

Індивідуальна усна співбесіда з англійської мови для вступників на основіповної загальної середньої освіти, яку вони проходять замість національного мультипредметного тесту (зовнішнього незалежного оцінювання) з англійської мови, проводиться за програмами зовнішнього незалежного оцінювання з англійської мови: <https://testportal.gov.ua/progeng/> .

Тематичний план програми

Мовний інвентар – лексика

Тема 1. Я, моя родина, мої друзі. *Особисті дані, місце проживання, члени сім'ї, їхній вік, професії та заняття, (інші) родинні зв'язки, щоденні справи та обов'язки в сім'ї, домашні справи та побут, родинні традиції та свята, види особистісних стосунків, друзі та їхні уподобання, друзі по листуванню (листування з друзями), стосунки з товаришами, особистість та її якості, зовнішність людини, риси характеру, норми поведінки та спілкування, толерантне ставлення до оточуючих.*

Тема 2. Помешкання. *Види помешкань, дім, квартира, кімната, умеблювання.*

Тема 3. Одяг. *Предмети одягу, види одягу, мода.*

Тема 4. Покупки. *Види магазинів, відвідування магазинів, асортимент товарів, покупки, ціна, гроші.*

Тема 5. Харчування. *Назви продуктів харчування, назви страв, улюблені страви, кухонні прилади, посуд, сервірування столу, приготування їжі, способи обробки продуктів харчування, заклади громадського харчування, меню, їжа, напої й закуски, особисті пріоритети в харчуванні, смаки, уподобання, традиції харчування, страви, національна кухня України та країн, мова яких вивчається.*

Тема 6. Охорона здоров'я. *Частини тіла людини, особиста гігієна, стан здоров'я, захворювання та їхні симптоми, відвідування лікаря, лікарські засоби, назви медичних закладів.*

Тема 7. Стиль життя. *Здоровий спосіб життя, режим дня.*

Тема 8. Відпочинок і дозвілля. Вільний час, канікули, види відпочинку, та занять, хобі, захоплення, розваги.

Тема 9. Мистецтво. Види та жанри мистецтва, вплив мистецтва на естетичний розвиток людини, мистецькі фестивалі, кіно, театр, живопис, телебачення, враження та емоції.

Тема 10. Кіно, театр і телебачення. Жанри, відвідування театру/кінотеатру, елементи інтер'єру театру/кінотеатру, характеристика фільму/вистав /телепрограми, видатні актори.

Тема 11. Живопис. Жанри живопису, відомі художники та їхні твори, опис картини, відвідування музею, виставки або галереї.

Тема 12. Музика. Улюблені музичні стилі, музичні жанри, музичні інструменти, музиканти, композитори, виконавці, відвідування концерту.

Тема 13. Література. Літературні жанри, улюблений письменник, поет, книга, літературний герой, відвідування бібліотеки, вибір книг для читання, характеристика прочитаної книги, видатні письменники України та країн, мова яких вивчається.

Тема 14. Спорт. Види спорту, спортивні уподобання, спортивні події/змагання, спортивні клуби, секції, обладнання для спорту/дозвілля, враження від матчу/змагань, відомі спортсмени.

Тема 15. Погода, природа і довкілля. Пори року, погода, природні явища, рослинний і тваринний світ, дикі та свійські тварини, домашні улюбленці, навколишнє середовище, охорона довкілля, національні парки та заповідники/заказники України, їх охорона, еко-туризм.

Тема 16. Подорож. Види транспорту, підготовка до подорожі, проїзні документи, поїздка на канікулах, подорож Україною та країнами мови, що вивчається.

Тема 17. Засоби масової інформації. Преса, періодичні видання, радіо, телебачення, улюблена радіо- чи телепередача, Інтернет,

спілкування у мережі Інтернет.

Тема 18. Молодь та молодіжна культура. *Молодіжні організації, молодіжний рух в Україні та у світі, течії молодіжної культури, життя і проблеми молоді.*

Тема 19. Наука і технічний прогрес. *Відомі вчені та винахідники, винаходи, технології, сучасні пристрої в житті і побуті, комп'ютерне обладнання, сучасні засоби комунікації та інформації, вплив науково-технічного прогресу на життя людини і довкілля.*

Тема 20. Рідне місто/село. *Місцезнаходження, основні історичні та культурні відомості.*

Тема 21. Україна. *Географічне положення, клімат України, населення та національності, адміністративний та політичний устрій, суспільно-політичне життя в країні, природні ресурси, державні свята, великі міста, визначні місця й історичні пам'ятки, Київ, визначні місця, пам'ятки історії та культури Києва.*

Тема 22. Україна у світі. *Міжнародне співробітництво, міжнародні організації: ЄС, ООН, Рада Європи.*

Тема 23. Країни, мови яких вивчаються. *Географічне положення та клімат, природні ресурси, населення; національності, адміністративний та політичний устрій, столиці, визначні місця, великі міста, основні пам'ятки історії та культури, державні свята.*

Тема 24. Свята і традиції. *Назви свят в Україні та у країнах, мова яких вивчається, вітання, день народження, місце, дата, час проведення свята/події, святкове меню, святкування в кафе.*

Тема 25. Шкільне життя та освіта. *Шкільне приладдя, шкільні меблі, класна кімната, назви навчальних кімнат та шкільного обладнання, навчальні предмети, улюблені навчальні предмети, розклад уроків, урок іноземної мови, види діяльності на уроках, робочий день, шкільні події, позакласні заходи, шкільні свята та традиції, школи в Україні та за*

кордоном, типи шкіл, правила поведінки, освіта в Україні та за кордоном, заклади освіти, міжнародні освітні програми, випускні іспити.

Тема 26. Робота і професія. *Характеристика професій, сучасні професії, престижні професії в Україні та за кордоном, плани на майбутнє, нахили і здібності, вибір професії, професійні якості та уміння, пошук роботи.*

Мовний інвентар – граматика

Тема 1. Adjective. *comparative and superlative forms of regular and irregular, adjectives, structures with **as ... as**, **so ... as** **rather**, **almost**, **quite**, adjectives formed with suffixes/prefixes (overview), compound adjectives, present/past participles as adjectives.*

Тема 2. Adverb. *Frequency and movement, place (here/there), chronological sequence (first, next, etc.), time markers for past, present and future (yesterday, tomorrow, today, now), Present Perfect + yet/already, manner (slowly, well, etc.), comparative and superlative forms, just, ever for time, basic quantifiers (a lot, a little, very, too, rather, etc), common linking words for chronological sequence, advanced adverbials of time: beforehand, afterwards.*

Тема 3. Clause. *'have' in the present tense, 'be' in the present tense, agreement between nouns and verb 'be', wh-questions, yes/no questions, pro-clause with so, not (I think so. I hope not.), when for linking two clauses, who, which, that in relative clause; to/in order to + verb, if + Present Simple, defining vs. non-defining relative clauses, relative pronouns, first, second and third conditional, reported speech with temporal shift, reported statements, commands, requests, yes/no questions, wh-questions, reporting verbs + that + complement clause.*

Тема 4. Conjunction. *'and' to link nouns and noun phrases, basic 'but' to link clauses and sentences, basic connectors but/and/or', 'because' for causes and reasons, basic connectors (but, because), so and then for results and consequences, neither ... nor, either ... or, if, when, as soon as, till, until,*

etc. + present simple with future, reference.

Tema 5. Determiner. *'this is' for an introduction, 'a/an' with single countable nouns, 'a/an' with jobs, possessive adjectives 'my, your, his, her, its, our, their', 'how' questions for time, measurement, size and quantity, 'this'/'these' and 'that'/'those' as determiners, 'the' for specific examples and back reference, 'the' for uniqueness, public buildings, geographical names, other, proper names, 'some' and 'any' in questions and negative statements, these and those as determiners relating to people or objects, basic quantifiers: some, any, no, a lot of/lots of, much, many (with countable and uncountable nouns), zero quantifier with plural countable nouns and uncountable nouns, enough and too for sufficiency and insufficiency, a little, much for quantities with mass (uncountable) nouns, overview of all quantifiers with countable/uncountable nouns.*

Tema 6. Modality. *'can' for ability, 'would like to' + infinitive, should/shouldn't for advice or suggestions, mustn't for prohibition, may I/we..? for formal and polite requests and permission, have to for present and near future obligation, had to for past obligation, may, must, can/could, would/wouldn't (like) for intention and desire, must/mustn't, need/needn't for (absence of) obligation, should/shouldn't for advice or suggestions, be allowed to for permission, will, might, shall, should, let, could for various purposes, modals + passive, 'may/might' for likelihood, ought to for giving advice, use(d) to/would + infinitive for past routines and habits.*

Tema 7. Noun. *regular nouns - singular and plural, irregular nouns – plural 's' for possession, regular/irregular nouns – plural, possession, proper and common nouns.*

Tema 8. Phrase. *he' + adjective (size, colour, emotional state), be' + adjective, 'it' + be', verbs taking 'to' + infinitive, verbs taking verb + ing.*

Tema 9. Preposition. *basic prepositions of place and movement, basic prepositions of place and direction, basic prepositions of time (in, on, at, from...*

to..., by, during), 'of for a part or aspect' 'with/without for (lack of) possession and attribution with by + agent, prepositions in time phrases (before, after, for, since), prepositions in time phrases, e.g. 'during', 'for', 'since', 'throughout', 'till', 'until', 'as soon as', 'if', 'when', 'by'.

Тема 10. Pronoun. *personal pronouns 'I, you, he, she, it, we, they', wh-questions, object personal pronoun, object pronouns (me, him, her) as indirect objects, possessive pronouns as complement: mine, yours, his, hers, ours, theirs' reflexive pronouns for emphasis (myself, ourselves, etc.), reflexive pronouns as object/complement, indefinite compound pronouns some / any + thing / one / where / body, negative pronouns.*

Тема 11. Verb. *Imperatives, negative imperatives, 'have got' in the present tense, there is(n't)/are(n't), tag responses (short answers to present simple yes/no questions), was/were with complement, verb + ing, to + verb, question tags (positive/negative, all tenses), prepositional vs. phrasal verbs (seperable/inseperable), Present Simple for opinions, likes and dislikes, Present Simple for daily routines, facts and states, Present Continuous for time of speaking, Present Continuous, Future Simple for plans and intentions, future with be going to, Future Continuous, regular/irregular Past Simple for finished actions, Present Perfect with present reference, Present Perfect for personal experiences in the past, Past Simple vs. Past Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, active and passive (all tenses).*

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування (співбесіду):

1. Моя родина та друзі.
2. Моє місто/село і рідний дім.
3. Покупки: одяг і продукти харчування.
4. Здоровий спосіб життя.
5. Моє дозвілля.
6. Мій улюблений вид мистецтва.

7. Мій улюблений фільм.
8. Моя улюблена вистава.
9. Мій улюблений художник.
10. Мій улюблений музикант.
11. Мій улюблений письменник.
12. Моя улюблена книжка.
13. Спорт у моєму житті.
14. Погода в моєму регіоні.
15. Екологічні проблеми та охорона довкілля.
16. Моя найкраща подорож.
17. Спілкування в соцмережах.
18. Життя молоді в Україні.
19. Сучасні засоби комунікації.
20. Вплив науково-технічного прогресу на життя людей.
21. Україна: клімат, адміністративно-територіальний устрій, суспільно-політичне життя.
22. Київ: визначні місця, пам'ятки історії та культури.
23. Міжнародна співпраця України.
24. США: клімат, адміністративно-територіальний устрій, суспільно-політичне життя.
25. США: визначні туристичні місця, культурні звичаї та традиції.
26. Великобританія: клімат, адміністративно-територіальний устрій, суспільно-політичне життя.
27. Великобританія: визначні туристичні місця, культурні звичаї та традиції.
28. Свята і традиції в Україні.
29. Моє шкільне життя.
30. Моя майбутня професія.

Список рекомендованої літератури

1. Dooley J., Evans V. Grammarway 2 with answers. Newbury: Express publishing, 2016. 192 p.
2. Exam Excellence/ Preparation for Secondary School Exams. Oxford: Oxford University Press, 2016. 200 p.
3. Redman S. English Vocabulary in Use Pre-Intermediate and Intermediate. London: Cambridge University Press, 2017. 264 p.
4. Безкоровайна О., Васильєва М. Англійська мова: Тестові завдання. Х.: Торсінг, 2021. 128 с.
5. Доценко І., Євчук О. Англійська мова. Тренажер для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. За чинною програмою ЗНО. Тернопіль: Підручники і посібники, 2020. 224 с.
6. Eastwood J. Oxford Practice Grammar Intermediate. Tests. John Eastwood Oxford University press, 2019. 56 p. URL:
<https://elt.oup.com/student/practicegrammar/int/?cc=ua&selLanguage=uk>
7. Cullen Pauline. Vocabulary for IELTS. Cambridge University Press. 2018. 174 p.
8. Константинова О. М. Англійська мова: Комплексне видання для підготовки до ЗНО та ДПА. К.: Освіта, 2020. 224 с.
9. Evans V. Roundup 5 New and Update. Pearson Education Ltd, 2017. 208 p.
10. Murphy R. English Grammar in Use. 5th edition. Cambridge University press, 2019. 379 p.
11. Gairns R. Redman S. Oxford Word Skills. Intermediate. Learn and practice English Vocabulary. 2nd edition. Oxford University Press, 2020. 256 p.
12. Foley M., Hall D. My Grammar lab. Intermediate B1/B2. Pearson, 2019. 385 p.
13. Foley M. Longman Advanced Learners' Grammar / M. Foley, D. Hall. – Pearson Education (Longman), 2018. – 384 p.

Інтернет-ресурси

1. Acronym and Abbreviation Dictionary. URL: <http://www.ucc.ie/info/net/acronyms/index.html>
2. British Council. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/>
3. Online Dictionaries. URL: <http://www.bucknell.edu/rbeard/diction/html>
4. Merriam Webster Online. URL: <http://www.m-w.com/dictionary>
5. Synonym Dictionary. URL: <http://vancouver-webpages.com/synonyms/html>
9. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
10. Grammar. URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/grammar>

Критерії оцінювання

Кількість балів за виконання завдань з англійської мови може складати від 0 до 200 балів і визначається сумою балів за кожне питання.

Відповідь за кожне питання оцінюється від 0 до 100 балів. Максимальна кількість балів може становити 200 балів (100x2=200).

Бал	Критерії
100	Здатність вільно висловлюватись та проводити діалог в межах тем, визначених програмою з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів України (2-11 класи), гнучко й ефективно використовуючи мовні й мовленнєві засоби.
90	Здатність логічно й у встановленому обсязі будувати монологічні висловлювання та діалогову взаємодію, використовуючи граматичні структури й лексичні одиниці згідно з комунікативним завданням, без фонематичних помилок.
80	Здатність логічно висловлюватись в межах вивчених тем, передавати основний зміст прочитаного, почутого або побаченого, підтримувати бесіду, використовуючи розгорнуті висловлювання відповідно до комунікативного завдання, без

	фонематичних помилок.
70	Здатність логічно висловлюватись в межах вивчених тем та відповідно до змісту прочитаного, почутого або побаченого, висловлювати власну точку зору, підтримувати бесіду за допомогою коротких відповідей. Використовування лексичних одиниць та граматичних структур здебільшого відповідає комунікативному завданню і не містить фонематичних помилок.
60	Впевненість в ініціюванні, підтримці та завершенні розмови відповідно до мовленнєвої ситуації. Всі звуки вимовляються правильно.
50	Здатність в основному логічно будувати короткі монологічні висловлювання та діалогову взаємодію, з незначними помилками використання лексичних одиниць. Всі звуки вимовляються правильно.
40	Здатність в основному логічно розпочинати та підтримувати бесіду, використовуючи обмежений словниковий запас та елементарні граматичні структури. Відповіді на запитання співрозмовника містять елементарну оцінну інформацію, відображаючи власну точку зору. Мовлення абітурієнта достатньо грамотне, може містити сім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
30	Використання простих, непоширених речень з використанням зразків. Виникають труднощі у виконанні комунікативного завдання в ситуаціях на задану тему, з фонематичними помилками.
20	Знання найпоширеніших сталих словосполучень, але не завжди адекватне їх використання у мовленні, з фонематичними помилками.
10	Знання елементарних слів, але не завжди адекватне їх використання у мовленні, з фонематичними помилками.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**ПРОГРАМИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ УСНИХ СПІВБЕСІД**

З БІОЛОГІЇ

**при вступі на навчання до ХДАЕУ для здобуття ступеня
молодшого бакалавра, бакалавра (магістра медичного,
фармацевтичного та ветеринарного спрямувань)
на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною
формами здобуття освіти у 2025 році**

Індивідуальна усна співбесіда з біології для вступників на основі повної загальної середньої освіти, яку вони проходять замість національного мультипредметного тесту (зовнішнього незалежного оцінювання) з біології, проводяться за програмами зовнішнього незалежного оцінювання з біології: https://osvita.ua/doc/files/news/9/943/PROGRAMA_2020_BIO-2-26.pdf

Тематичний план програми

Тема 1. Фундаментальні властивості живого. Рівні організації життя біологічних систем та їх характерні риси.

Фундаментальні властивості і функції живого. Рівні організації життя біологічних систем: молекулярний, клітинний, організмовий, екосистемний, біосферний. Методи дослідження досліджень у житті людини. Значення біологічних і в біології: порівняльно-описовий, експериментальний, моделювання, моніторинг. Значення понять і термінів: система, біосистема, моделювання, моніторинг.

Тема 2. Хімічний склад клітини.

Класифікація хімічних елементів за їхнім вмістом в організмах. Наслідки недостатнього або надлишкового надходження в організм людини хімічних елементів (I, F, Fe, Ca, K) та способи усунення їх нестачі. Органічні та неорганічні сполуки і їхня роль в організмі. Вода, її основні властивості та роль в організмі. Вода як розчинник, гідрофобні і гідрофільні сполуки. Біополімери: поняття про їхню будову та конформацію. Вуглеводи: моносахариди (рибоза, дезоксирибоза, глюкоза, фруктоза), олігосахариди (сахароза, лактоза), полісахариди (крохмаль, целюлоза, хітин, глікоген). Основні властивості та функції вуглеводів в організмах. Ліпіди (жири, воски, стероїди, фосфоліпіди). Основні властивості та функції ліпідів в організмах. Білки. Амінокислоти як мономері білків. Рівні структурної організації білків. Денатурація і ренатурація білків. Основні біологічні функції білків. Ферменти, їх властивості та принципи функціонування.

Нуклеїнові кислоти. Будова нуклеотидів. Будова та функції ДНК. Принцип комплементарності. Нуклеотидна послідовність і поняття про ген. Властивості ДНК. РНК та її типи (мРНК, рРНК, тРНК). АТФ. Роль АТФ в енергозабезпеченні.

Тема 3. Структура та функціонування еукаріотичних клітин.

Клітина як елементарна одиниця живого. Методи дослідження клітин. Основні властивості і принципи будови еукаріотичної клітини. Клітинні мембрани, їх хімічний склад, структура, властивості та основні функції. Транспортування речовин через клітинні мембрани. Цитоплазма, її компоненти: цитоскелет, органели та включення. Одномембранні органели: ендоплазматична сітка, апарат Гольджі, лізосоми, вакуолі. Двомембранні органели: мітохондрії, пластиди (хлоро-, лейко - і хромопласт). Мітохондрії: будова, функціональна роль. Хлоропласти: будова, функціональна роль хлоропластів. Автономія мітохондрій і хлоропластів у клітині. Рибосоми: будова, функціональна роль. Центріолі. Органели руху (джгутики, війки). Ядро: будова, функціональна роль. Хромосоми: хімічний склад, будова, функціональна роль. Гаплоїдний і диплоїдний набори хромосом. Гомологічні хромосоми. Основні стани хромосом: інтерфазний некомпактний і надкомпактизація у процесі клітинного поділу. Подвоєння хромосом унаслідок реплікації ДНК. Морфологія надкомпактних /мітотичних/ хромосом. Поняття про каріотип. Ядерце, його функціональна роль.

Тема 4. Обмін речовин і перетворення енергії.

Обмін речовин (метаболізм), його загальна характеристика. Єдність процесів синтезу і розщеплення речовин в організмі. Автотрофний і гетеротрофний типи живлення. Міксотрофні організми. Розщеплення речовин в організмі (безкисневе, кисневе). Поняття про гліколіз, бродіння. Поняття про клітинне дихання. Мітохондрія як енергетична станція клітини. Фотосинтез. Основні процеси, що відбуваються у

світлозалежних і світлoneзалежних реакціях /світловій та темновій фазах/ фотосинтезу. Роль хлорофілу у світлозалежних реакціях /світлова фаза/ фотосинтезу. Значення фотосинтезу для існування біосфери. Поняття про хемосинтез.

Тема 5. Збереження та реалізація спадкової інформації.

Гени, їх будова і функціональна роль. Мозаїчна будова гена еукаріотів (екзони та інтрони). Поняття про геном. Транскрипція: матричний синтез молекул РНК. Поняття про регуляцію транскрипції. Біосинтез білків (трансляція). Генетичний код і його основні властивості. Роль мРНК, тРНК і рибосом у біосинтезі білка. Реплікація ДНК: напівконсервативний принцип. Поняття про репарацію ДНК. Реплікація ДНК і клітинний цикл. Інтерфаза і клітинний поділ. Кількість молекул ДНК і хромосом на різних стадіях клітинного циклу. Мітоз, основні процеси, що відбуваються під час мітозу. Мейоз і його особливості у порівнянні з мітозом. Функціональна роль мейозу. Поняття про рекомбінацію ДНК під час мейозу. Кросинговер. Утворення гамет і їхнє об'єднання в зиготу під час запліднення. Статеве розмноження. Основні форми нестатевого розмноження організмів (поділ шляхом мітозу, брунькування, розмноження спорами, вегетативне розмноження). Індивідуальний розвиток організму (онтогенез). Ембріональний розвиток. Основні етапи ембріонального розвитку у хордових (дроблення зиготи, утворення бластули і гастрюли). Явище ембріональної індукції. Поняття про диференціацію клітин під час ембріонального розвитку. Стовбурові клітини. Післязародковий розвиток у тварин та його основні типи (непрямий та прямий).

Тема 6. Генетика - наука про закономірності спадковості і мінливості організмів.

Класичні методи генетичних досліджень. Основні поняття генетики. Основні закономірності функціонування генів у прокаріотів та еукаріотів.

Тема 7. Закономірності спадковості організмів.

Закономірності спадковості, встановлені Г. Менделем. Метод перевірки генотипу гібридних особин (аналізуюче схрещування). Множинна дія генів. Ознака як результат прояву багатьох генів. Взаємодія генів. Зчеплене успадкування. Хромосомна теорія спадковості. Генетичні основи визначення статі у різних груп організмів. Хромосомне визначення статі. Успадкування, зчеплене зі статтю. Хромосомний аналіз як метод виявлення порушень у структурі каріотипу. Спадкові захворювання і вади людини, захворювання людини зі спадковою схильністю, їхні причини. Сучасні молекулярно-генетичні методи досліджень спадковості людини.

Тема 8. Закономірності мінливості організмів.

Модифікаційна (неспадкова) мінливість, її причини. Норма реакції. Варіаційний ряд та варіаційна крива. Спадкова мінливість та її види: комбінативна і мутаційна. Джерела комбінативної мінливості. Мутації та їхні властивості. Типи мутацій (геномні, хромосомні, точкові; соматичні та генеративні). Мутагенні фактори (фізичні, хімічні та біологічні).

Тема 9. Селекція організмів. Біотехнологія.

Поняття про сорт рослин, породи тварин, штам мікроорганізмів. Штучний добір (індивідуальний та масовий). Споріднене і неспоріднене схрещування, міжвидова (віддалена) гібридизація, їх генетичні та біологічні наслідки. Гетерозис та його генетичні основи. Поняття про основні методи і завдання селекції. Методи молекулярної генетики як основа сучасних біотехнологій: полімеразна ланцюгова реакція, генна інженерія, клонування ДНК, клітинна інженерія. Клонування організмів. Генетично модифіковані організми (ГМО): принципи створення і напрямки використання.

Тема 10. Систематика - наука про різноманітність організмів.

Біорізноманіття нашої планети як наслідок еволюції. Сучасна система органічного світу (домени: Археї, Бактерії, Еукаріоти). Основні таксономічні одиниці, які застосовують у систематиці організмів. Вид як

основна систематична одиниця. Біологічна концепція виду. Сучасні критерії виду. Поняття про філогенетичну систематику. Способи графічного відображення спорідненості систематичних груп організмів.

Тема 11. Віруси. Віроїди. Пріони.

Особливості організації та функціонування вірусів. Гіпотези походження вірусів. Роль вірусів у еволюції, поняття про горизонтальне перенесення генів. Шляхи проникнення вірусів в організми рослин, тварин та людини. Взаємодія вірусів з клітиною-хазяїном. Використання вірусів у генетичній інженерії та біологічних методах боротьби зі шкідливими видами. Профілактика вірусних захворювань людини. Поняття про вакцинацію. Поняття про віроїди, пріони.

Тема 12. Прокаріотичні організми.

Будова клітини прокаріотів. Прокаріотичні організми (археї, бактерії), особливості їхньої організації та функціонування. Типи живлення (фото- і хемосинтез, гетеротрофне) і дихання (анаеробне і аеробне) прокаріотичних організмів. Розмноження (поділ та брунькування клітин) і обмін спадковою інформацією (кон'югація) у прокаріотичних організмів. Взаємозв'язки прокаріотичних організмів з іншими організмами (мутуалізм, коменсалізм, паразитизм). Роль прокаріотів у природі та житті людини. Хвороботворні бактерії та захворювання людини, що ними викликаються. Профілактика та лікування бактеріальних захворювань.

Тема 13. Водорості.

Особливості будови та процесів життєдіяльності одноклітинних та багатоклітинних водоростей. Представники водоростей: Зелені водорості (хламідомонада, хлорела, улотрикс, спірогіра, ульва), Діатомові водорості (пінулярія, навікула), Бурі водорості (ламінарія, фукус, саргасум), Червоні водорості (порфіра, філофора, кораліна).

Тема 14. Рослини. Вегетативні органи та життєві функції рослин.

Клітини рослин. Основні групи тканин рослин: постійні - покривні (шкірочка, корок), провідні (судини, ситовидні трубки), основні (фотосинтезуюча, запасуюча, в тому числі ендосперм, механічна); твірні - верхівкова і бічна. Загальна характеристика рослин. Значення рослин. Корінь. Види коренів (головний, додаткові, бічні). Коренева система та її типи (стрижнева, мичкувата). Зони кореня та їх функції. Внутрішня будова кореня в зоні кореневих волосків. Видозміни кореня (коренеплоди, бульбокорені, дихальні, опорні, чіпкі, повітряні, корені - присоски). Пагін, його основні частини (вузол, міжвузля, листкова пазуха). Типи пагонів: прямостоячі, висхідні, виткі, чіпкі, повзучі, сланкі. Брунька - зачатковий пагін. Будова бруньки (луски, конус наростання, зачаткові листки). Різновиди бруньок за розташуванням на пагоні (верхівкова та бічна/пазушна/), за будовою (вегетативні та генеративні/квіткові/). Будова пагона: стебло та листки. Галуження пагона, формування крони. Видозміни пагона: підземні (кореневище, підземна стеблова бульба, цибулина, бульбоцибулина) та надземні (вуса, вусики, надземна стеблова бульба, колючки). Стебло. Внутрішня будова дерев'янистого стебла (серцевина, деревина, камбій, луб, корок, серцевинні промені, річні кільця). Листок: зовнішня будова (основа листка, черешок, листкова пластинка, прилистки), внутрішня будова (основна тканина- стовпчаста і губчаста, продихи, жилки (деревина, луб), кутикула, шкірочка), функції. Жилкування листків: паралельне, дугове, пальчасте, пірчасте, вильчасте. Листкорозміщення: почергове, супротивне, кільчасте. Видозміни листка (вусики, колючки, лусочки, листки-пастки комахоїдних рослин). Листопад. Життєві функції рослин: живлення (мінеральне, фотосинтез), дихання, транспірація. Переміщення речовин по рослині. Ріст і розвиток рослин. Рухи рослин (ростові, гігроскопічні). Регуляція життєвих функцій у рослин.

Тема 15. Генеративні органи покритонасінних рослин.

Будова квітки: квітконіжка; квітколоже; тичинка (пиляк, гнізда з

пилком, будова пилкових зерен, тичинкова нитка); чашолистки (чашечка); пелюстки (віночок); оцвітина; маточка (приймочка, стовпчик, зав'язь (верхня і нижня) з зародковими мішками в насінних зачатках). Функції квітки. Різноманітність квіток (одностатеві та двостатеві, голі, з простою та подвійною оцвітиною). Формула квітки. Суцвіття. Типи суцвіть (прості - китиця, початок, головка, кошик, щиток, зонтик, простий колос; складні - складний колос, волоть, складний щиток, складний зонтик). Запилення та його різновиди (самозапилення та перехресне запилення). Основні способи перехресного запилення (за допомогою вітру, комах). Адаптації рослин до способу запилення. Подвійне запліднення у квіткових рослин. Утворення насінини та плоду. Функції насінини та плоду. Будова насінини: шкірка з отвором, зародок (зародковий корінець, підсім'ядольне коліно, сім'ядоля, рубчик). Будова плоду (трьохшарова стінка і насінина). Типи плодів: сухі (сім'янка, зернівка, горіх, біб, коробочка, стручок, стручечок), соковиті (прості - кістянка, гарбузина, ягода, померанець, яблуко; збірні - збірна кістянка, суничина; супліддя. Період спокою та умови проростання насінини.

Тема 16. Різноманітність рослин. Розмноження рослин.

Поняття про життєвий цикл рослин (чергування нестатевого та статевого поколінь). Загальна характеристика, особливості поширення, значення мохів, плаунів, хвощів, папоротей, голонасінних, покритонасінних. Різноманітність рослин: Мохи (політрих, маршанція, сфагнум); Плауни (селагінела, баранець звичайний, плаун булавовидний); Хвощі (хвощ польовий, хвощ лісовий); Попороті (щитник чоловічий, орляк, листовик, страусник, сальвінія); Голонасінні (гінкго дволопатеве, тис ягідний, туя, кипарис, сосна, ялина, модрина, яловець, кедр, вельвічія дивовижна, ефедра, саговник); Покритонасінні (Капустяні/Хрестоцвіті/: грицики, редька дика, капуста, гірчиця, рапс; Розові: суниця, шипшина, горобина, яблуня, вишня; Бобові: Горох, квасоля, конюшина, робінія/біла

акація/, люцерна; Пасльонові: петунія, паслін, тютюн, картопля, томат, перець; Айстрові/Складноцвіті/: соняшник, кульбаба, будяк, ромашка, волошка; Цибулеві: цибуля, часник, черемша; Лілійні: тюльпан, проліска, лілія; Злакові: кукурудза, рис, пшениця, жито, овес, очерет, пирій). Форми і способи розмноження рослин.

Тема 17. Гриби.

Загальна характеристика грибів. Особливості будови та процесів життєдіяльності на прикладі шапинкових, цвілевих грибів та дріжджів. Гриби сапротрофи, паразити, симбіотрофи. Значення грибів у природі та житті людини. Різноманітність грибів: шапинкові гриби (маслюк, білий гриб, підосичник, опеньки, печериці, мухомор, бліда поганка), цвілеві гриби (мукор, пеніцил, аспергіл), гриби-паразити рослин (трутовики, борошнисто-росяні, сажки, ріжки). Використання грибів у харчовій промисловості та фармакології.

Тема 18. Лишайники.

Лишайники - асоціації справжніх грибів з фотосинтезуючими організмами (водоростями та ціанобактеріями). Будова та особливості життєдіяльності (живлення, розмноження) лишайників. Накипні (леканора), листуваті (пармелія), кущисті (кладонія) лишайники. Значення лишайників у природі та житті людини.

Тема 19. Одноклітинні гетеротрофні еукаріотичні організми.

Вільноживучі і паразитичні види одноклітинних гетеротрофних еукаріотичних організмів. Мешканці прісних водойм: амеба протей, інфузорія-туфелька. Особливості будови та процесів життєдіяльності (живлення, дихання, виділення, осморегуляція, рух, подразливість, розмноження, інцистування). Паразити людини (дизентерійна амеба, малярійний плазмодій) їх особливості. Захворювання, що викликаються паразитичними одноклітинними (амебна дизентерія, малярія), та їх профілактика.

Тема 20. Губки.

Губки - первинні багатоклітинні тварини, що перебувають на дотканинному рівні організації. Особливості будови та процесів життєдіяльності на прикладі бодяги. Роль губок у природі та житті людини.

Тема 21. Справжні багатоклітинні тварини. Загальні ознаки будови і процесів життєдіяльності.

Тканини тварин. Типи симетрії тіла (двобічна, радіальна). Типи порожнини тіла (первинна, вторинна, змішана). Покриви тіла. Системи органів: опорно-рухова (зовнішній та внутрішній скелет, гідроскелет, мускулатура), травна система (замкнений та наскрізний кишечник, травні залози), кровоносна система (замкнена, незамкнена), нервова система (дифузна, гангліонарна, трубчаста), різноманітність органів дихання (зябра, трахеї, легеневі мішки, легені) і виділення (нирки, мальпігієві судини, метанефридії, протонефридії). Органи чуття. Подразливість та рух. Форми розмноження тварин. Статеві клітини, запліднення. Розвиток тварин.

Тема 22. Поведінка тварин.

Вроджена і набута поведінка. Форми поведінки тварин: дослідницька, харчова, захисна, гігієнічна, репродуктивна (пошук партнерів, батьківська поведінка та турбота про потомство), територіальна, соціальна. Способи орієнтування тварин. Хомінг. Міграції тварин. Комунікації тварин. Елементарна розумова діяльність.

Тема 23. Різноманітність, поширення, значення тварин

Жалкі, або Кишководопорожнинні, їх різноманітність: медуза аврелія, медуза коренерот, гідра, актинія, мадрепорові корали. Плоскі черви. Різноманітність паразитичних плоских червів: Сисуни (печінковий та котячий сисуни), Стьошкові черви (бичачий та свинячий ціп'яки, ехінокок, стьожак широкий). Нематоди, або Круглі черви. Різноманітність паразитичних нематод (аскарида людська, гострик, трихінела). Кільчасті черви /Кільчаки/, їх різноманітність: Багато щетинко в і черви (нереїс),

Малоцетинкові черви (дощовий черв'як, трубочник), П'явки (медична п'явка). Членистоногі. Ракоподібні. Різноманітність ракоподібних (річкові раки, краби, креветки, дафнії, циклопи, мокриці), роль у природі та житті людини. Павукоподібні, їх різноманітність (павуки: павукхрестовик, каракурт, тарантул; кліщі: коростяний свербун, собачий кліщ). Комахи, їх різноманітність: Таргани (тарган рудий), Прямокрилі (коник зелений, сарана мандрівна), Твердокрилі/Жуки/ (травневий хрущ, сонечко, жуколень, колорадський жук), Перетинчастокрилі (бджола медоносна, мурашки), Лускокрилі/Метелики/ (білан капустяний, шовковичний шовкопряд, махаон), Двокрилі (муха кімнатна, малярійний комар). Паразитичні та кровосисні комахи (блохи, воші, постільні клопи, комарі, гедзі, оводи) як переносники збудників захворювань людини. Молюски/М'якуни/. Різноманітність молюсків: Червоногі (виноградний слимак, ставковик великий, слизуни), Двостулкові (беззубки, перлівниці, мідії), Головоногі (кальмари, каракатиці, восьминоги). Хордові, загальні особливості будови та процесів життєдіяльності. Різноманітність хордових. Риби. Різноманітність риб: Хрящові риби (акули і скати), Кісткові риби - Осетроподібні (осетер), Оселедцеподібні (оселедець), Лососеподібні (горбуша), Окунеподібні (судак, окунь), Коропоподібні (плітка, лящ, карась, короп). Амфібії, або Земноводні. Різноманітність земноводних: Безхвості (жаба ставкова, ропуха звичайна), Безногі (кільчаста черв'яга), Хвостаті (саламандра плямиста, тритон звичайний). Рептилії, або Плазуни. Різноманітність плазунів: Лускаті (ящірка прудка, гадюка звичайна, вуж звичайний), Черепахи (болотяна черепаха, морська черепаха), Крокодили (нільський крокодил, алігатор). Птахи. Різноманітність птахів: Безкілеві (страуси, ківі), Кілегруді - Пінгвіноподібні (імператорський пінгвін), Дятлоподібні (великий строкатий дятел), Куроподібні (перепел, рябчик, фазан, банківські кури), Гусеподібні (лебідь-шипун, качка-крижень, гуска сіра), Соколоподібні (яструб великий, беркут), Совоподібні (сова вухата),

Лелекоподібні (лелека білий, чапля сіра), Журавлеподібні (журавель сірий), Горобцеподібні (грак, ворона сіра, сорока, ластівка міська, синиця велика). Ссавці. Різноманітність ссавців: Першозвірі - яйцекладні ссавці (качкодзьоб, єхидна); Сумчасті (кенгуру, коала); Плацентарні ссавці: Комахоїдні (звичайний їжак, кріт), Рукокрилі (вечірниця руда, нетопир), Гризуни (бабак, білка, бобер, миша хатня, хом'як, пацюк, нутрія), Хижі (вовк, собака, лисиця, тигр, лев, рись, кіт свійський, білий ведмідь, бурий ведмідь, куниця лісова, соболь), Китоподібні (синій кит, кашалот, косатка, дельфін-білобочка), Парнокопитні (нежуйні: кабан, бегемот; жуйні: зубр, козуля, лось, кози, вівці), Непарнокопитні (свійський кінь, кінь Пржевальського, зебра, кулан, носоріг), Примати (лемури, мартішки, макаки, павіани, орангутан, шимпанзе, горила).

Тема 24. Будова тіла людини

Тканини організму людини, їх будова і функції. Органи, системи органів. Регуляторні системи організму людини.

Тема 25. Нервова регуляція. Нервова система людини

Нейрон - структурно-функціональна одиниця нервової системи. Рефлекторний принцип діяльності нервової системи. Рефлекторна дуга, її складові та функціонування. Центральна та периферична нервові системи. Будова та функції спинного і головного мозку. Вегетативна нервова система (симпатичний та парасимпатичний відділи). Вплив вегетативної нервової системи на діяльність організму.

Тема 26. Гуморальна регуляція. Ендокринна система людини.

Функції і будова ендокринної системи. Ендокринні залози (залози внутрішньої та змішаної секреції). Гормони та нейрогормони, їх вплив на процеси життєдіяльності. Функції залоз внутрішньої та змішаної секреції, наслідки їх порушення. Відмінності між нервовою і гуморальною регуляцією фізіологічних функцій організму.

Тема 27. Внутрішнє середовище організму людини. Кров. Лімфа

Внутрішнє середовище організму людини. Функції крові. Склад крові: плазма, форменні елементи (еритроцити, лейкоцити, тромбоцити). Групи крові системи АВО. Поняття про резус-фактор. Переливання крові. Зсідання крові. Склад і функції лімфи.

Тема 28. Кровоносна та лімфатична системи людини

Будова кровоносної та лімфатичної систем. Кровообіг, його регуляція. Будова серця. Властивості серцевого м'яза. Серцевий цикл, його фази. Робота серця, її регуляція. Кровоносні судини, їх будова і функції. Велике та мале кола кровообігу. Артеріальний тиск. Лімфатична система, її будова та функції. Лімфообіг.

Тема 29. Імунітет. Імунна система людини

Імунітет, його види. Імунна система, її склад та особливості функціонування. Механізми взаємодії системи антиген-антитіло. Алергічні реакції. Поняття про імунокорекцію й імунотерапію. Профілактика інфекційних захворювань людини.

Тема 30. Дихання. Дихальна система людини

Будова і функції органів дихання. Процеси газообміну у легенях та тканинах. Дихальні рухи. Процеси вдиху та видиху. Нейрогуморальна регуляція дихання. Поняття про життєву ємність легень. Склад вдихуваного, видихуваного та альвеолярного повітря. Голосовий апарат та його функціонування.

Тема 31. Травлення. Травна система людини

Будова та функції органів травлення. Травні залози (слинні, печінка, підшлункова). Травні соки. Будова і функції зубів. Травлення у ротовій порожнині, шлунку, кишечнику. Пристінкове травлення. Всмоктування. Регуляція процесів травлення.

Тема 32. Обмін речовин і перетворення енергії в організмі людини

Харчування і обмін речовин. Поняття про збалансоване/раціональне/ харчування. Білковий, ліпідний, вуглеводний, водно-мінеральний обмін.

Поняття якості питної води. Роль ферментів, АТФ у забезпеченні процесів метаболізму. Вітаміни, їх роль в обміні речовин. Порушення обміну речовин, пов'язані з нестачею чи надлишком надходження певних вітамінів. Негативний вплив на метаболізм токсичних речовин. Знешкодження токсичних сполук в організмі людини. Нейрогуморальна регуляція процесів метаболізму.

Тема 33. Виділення. Сечовидільна система людини

Будова і функції сечовидільної системи. Будова та функції нирок. Нефрон як структурно-функціональна одиниця нирок. Процеси утворення та виведення сечі, їх регуляція. Роль нирок у здійсненні водно-сольового обміну.

Тема 34. Шкіра. Терморегуляція

Будова та функції шкіри. Роль шкіри у виділенні продуктів метаболізму. Терморегуляція та роль шкіри у цьому процесі.

Тема 35. Опорно-рухова система людини

Значення, функції, будова опорно-рухової системи. Хімічний склад, будова, ріст кісток. Типи з'єднання кісток. Будова скелета. Особливості скелета людини, зумовлені прямоходінням. М'язові тканини. Будова та функції скелетних м'язів. Основні групи скелетних м'язів. Механізм скорочення м'язів. Робота, тонус, сила та втома м'язів. Регуляція рухової активності.

Тема 36. Сенсорні системи людини.

Загальна характеристика сенсорних систем. Роль сенсорних систем у забезпеченні зв'язку організму із зовнішнім середовищем. Сенсорні системи зору, слуху, рівноваги, нюху, смаку, дотику, температури, болю. Рецептори, їх типи. Органи чуття як периферичні частини сенсорних систем. Будова та функції органів зору, слуху та рівноваги.

Тема 37. Вища нервова діяльність людини.

Нервові процеси, їх показники. Безумовні і умовні рефлекси,

інстинкти. Утворення умовних рефлексів. Формування тимчасових нервових зв'язків, їх значення для формування умовних рефлексів. Гальмування умовних рефлексів. Фізіологічні основи мовлення. Перша і друга сигнальні системи. Навчання. Пам'ять. Вища нервова діяльність людини та її основні типи. Типи темпераменту. Сон як функціональний стан організму, його значення.

Тема 38. Репродукція та розвиток людини.

Будова статеві системи людини. Функції статевих залоз людини. Будова статевих клітини людини. Гаметогенез. Первинні та вторинні статеві ознаки. Періоди онтогенезу людини. Розвиток зародка і плода, функції плаценти. Розвиток дитини після народження.

Тема 39. Екологічні чинники. Популяція

Екологічні чинники та їхня класифікація. Поняття про оптимальний діапазон дії екологічного чинника. Закономірності впливу екологічних чинників на живі організми. Пристосування живих організмів до дії екологічних чинників. Екологічна валентність. Екологічна ніша як результат пристосування організмів до існування в екосистемі. Поняття про популяцію. Структура та характеристики популяцій. Параметри популяції. Популяційні хвилі. Поняття про мінімальну життєздатну популяцію. Екологічні стратегії популяцій.

Тема 40. Екосистеми

Складові, властивості та характеристики екосистеми. Біоценоз та біотоп. Типи зв'язків між популяціями різних видів в екосистемах. Перетворення енергії в екосистемах. Поняття про продуцентів, консументів та редуцентів. Трофічна структура біоценозу. Екологічні піраміди. Просторова неоднорідність біоценозу. Структурне різноманіття біоценозу. Часова неоднорідність екосистем (фенологічні зміни, сукцесія).

Тема 41. Біосфера як глобальна екосистема

Структура та межі біосфери. Біогеохімічні цикли /колообіг речовин/ як

необхідна умова існування біосфери. Вчення В. І. Вернадського про біосферу та ноосферу та його значення для уникнення глобальної екологічної кризи. Основні уявлення про антропогенний/антропічний/ вплив на біосферу. Види забруднення, їх наслідки для екосистем та людини. Поняття про якість довкілля. Сучасні глобальні екологічні проблеми світу, екологічні проблеми в Україні. Антропогенний/антропічний/ вплив на біологічне різноманіття (вимирання видів, видивселенці). Збереження біорізноманіття як необхідна умова стабільності біосфери. Сучасні напрямки охорони природи та захисту навколишнього середовища в Україні та світі. Базові положення природокористування. Концепція сталого розвитку.

Тема 42. Адаптація як загальна властивість біологічних систем

Загальні закономірності формування адаптацій. Поняття про преадаптацію та постадаптацію. Властивості адаптацій. Формування адаптацій на молекулярному та клітинному рівнях організації. Принцип єдності організмів та середовища їхнього мешкання. Стратегії адаптацій організмів. Поняття про екологічно пластичні та екологічно непластичні види. Поняття про адаптивну радіацію. Життєві форми тварин та рослин як адаптації до середовища мешкання. Поняття про спряжену еволюцію /коеволюцію/ та коадаптацію. Основні середовища існування та адаптації до них організмів. Способи терморегуляції організмів. Симбіоз та його форми. Організм як середовище мешкання. Поширення паразитизму серед різних груп організмів. Адаптації паразитів до мешкання в організмі хазяїна. Відповідь організму хазяїна на оселення паразитів. Адаптивні біологічні ритми біологічних систем різного рівня організації. Типи адаптивних біологічних ритмів організмів. Фотоперіодизм та його адаптивне значення.

Тема 43. Основи еволюційного вчення

Поняття про еволюцію. Еволюційна гіпотеза Ж.-Б. Ламарка. Основні

положення еволюційної теорії Ч. Дарвіна. Поєднання теорії Дарвіна та генетики: синтетична теорія еволюції. Популяція організмів як одиниця еволюції. Поняття про мікроеволюцію. Фактори зміни генетичної структури популяції: мутації, ізоляція, міграції, дрейф генів, природний добір. Закономірності розподілу алелів в популяціях. Способи видоутворення. Поняття про дивергенцію, конвергенцію та паралелізм, аналогічні та гомологічні органи, рудименти та атавізми, біологічний прогрес та регрес. Погляди на виникнення життя на Землі (креаціонізм, панспермія, абіогенез). Сучасні погляди на первинні етапи еволюції життя: РНК-світ. Ключові етапи еволюції життя на Землі.

Перелік питань, що виносяться на вступне випробування (співбесіду):

1. Фундаментальні властивості і функції живого. Рівні організації життя біологічних систем: молекулярний, клітинний, організмовий, екосистемний, біосферний.
2. Вегетативні органи рослин (корінь; пагін: стебло, листок; зародковий пагін - брунька) їх будова і функції. Видозміни вегетативних органів рослин.
3. Генеративні органи покритонасінних рослин (квітка, насінина, плід) їх будова і функції. Утворення насіння та плодів. Особливості будови насінини одно- та дводольних рослин.
4. Фотосинтез його хімізм та значення.
5. Загальна характеристика класу земноводні. Особливості їх організації у зв'язку з пристосуванням до існування у воді і на суші.
6. Загальна характеристика класу птахів. Особливості зовнішньої, внутрішньої будови та процесів життєдіяльності
7. Загальна характеристика класу ссавців. Особливості їх будови які забезпечили панівне становище. Значення у природі та житті людини.
8. Функції та будова: органів кровоносної і лімфатичної систем.
9. Функції та будова систем органів травлення, дихання.
10. Функції шкіри. Складники шкіри, особливості їхньої будови. Похідні шкіри, шкірні залози, їх функції. Роль шкіри у виділенні продуктів метаболізму і регуляції температури тіла. Причини виникнення сонячного і теплового удару. Значення шкіри у пристосуванні організму до умов навколишнього середовища.
11. Залози внутрішньої секреції та їх функції.
12. Функціональне значення для організму людини білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, води та мінеральних солей. Харчові й енергетичні потреби людини.
13. Екологічні чинники: абіотичні, біотичні, антропогенні.
14. Структура та межі біосфери.
15. Складові, властивості та характеристики екосистем. Основні біоми Землі. Значення понять і термінів: біотоп, біотичні зв'язки, біоценоз, агроценоз, екологічна піраміда, продуктивність екосистем, продуценти, консументи, редуценти, сукцесія, трофічний ланцюг, трофічний рівень, ярусність біоценозу, видове багатство біоценозу, видове різноманіття біоценозів.

Список рекомендованої літератури

1. Біологія. Навчальний посібник. За ред. проф. Ю.І. Бажори. Одеса. Прес-кур'єр.2012. 272 с.
2. Методичні вказівки з дисципліни «Біологія» до СРС та виконання контрольної роботи за допомогою дистанційного методу контролю (Е, АЕ – з/ф). Укладачі: Вольвач О.В., Толмачова А.В. Одеса. 2018. 50 с.
3. Методичні вказівки для виконання лабораторних робіт з дисципліни «Біологія». Укладачі: Вольвач О.В., Толмачова А.В., Колосовська В.В. Одеса. 2020. 56 с
4. Біологія: Навч. посіб./ А.О.Слюсарєв, О.В.Самсонов, В.М. Мухін та ін.; За ред.та пер. з рос. В.О. Мотузного.7-ме вид., стер. К.: Вища шк., 2006. 662 с.
5. Біологія: навч. посіб. За ред. В. О. Мотузного. К.: Вища шк., 2007. 622 с.
6. Мотузний В. О. Біологія: Навчальний посібник. За ред. О.В. Костильова. К.: Вища школа, 2012. 751 с.

Інтернет-ресурси

1. <https://osvita.ua/test/training/>
2. <https://zno.osvita.ua/biology/tema.html>
3. <http://surl.li/mpppnx>
4. <https://naurok.com.ua/osnovni-temi-nmt-z-biologi-407056.html>

Критерії оцінювання відповіді

Бал	Критерії
200	Відповідь на питання повна (100%), логічно побудована, аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 2 і більше прикладів на кожне виголошене правило). Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє ґрунтовні знання (100% правил), легко, швидко та впевнено відповідає на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (відсутність помилок у терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити дві акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні помилки; семантичні, синтаксичні, стилістичні помилки відсутні.
190	Відповідь на питання неповна (99-90%), логічно побудована, аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 1-2 приклади на кожне виголошене правило); допускається дві незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє ґрунтовні знання (100% правил), легко, швидко та впевнено відповідає на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (допускається одна незначна неточність у терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити три акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні та одну незначну стилістичну помилку; семантичні і синтаксичні помилки відсутні.
180	Відповідь на питання неповна (89-80%). Логічно побудована, аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 1 прикладу на кожне виголошене правило); допускається три незначні неточності в

	прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє високі знання (89-80% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (допускається дві незначні неточності в терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити три акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні та одну незначну стилістичну помилку; семантичні і синтаксичні помилки відсутні.
170	Відповідь на питання неповна (79-70%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів відповідно до теми запитання (по 1 прикладу на кожне виголошене правило); допускається три незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (79-70% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено. Демонструє глибоке знання та розуміння не лише філологічної термінології, але й внутрішніх зв'язків (допускається три незначні неточності в терміновживанні), уміння застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити три акцентуаційні, фонетичні або орфоепічні та одну стилістичну, семантичну чи синтаксичну помилку.
160	Відповідь на питання неповна (69-60%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів не на кожне правило); допускається три незначні неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (69-60% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання, говорить впевнено.

	Демонструє достатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (допускається чотири неточності в терміновживанні), може застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта грамотне, може містити п'ять-шість акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок
150	Відповідь на питання неповна (59-50%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів на половину правил); допускається чотири неточності в прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (59-50% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 80%), говорить впевнено. Демонструє достатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (допускається чотири неточності в терміновживанні), може припускатися незначних помилок у застосуванні знань на практиці. Мовлення абітурієнта достатньо грамотне, може містити сім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
140	Відповідь на питання неповна (49-40%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів на половину правил); допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт орієнтується в темі питання, демонструє достатні знання (59-50% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 60-70%), говорить достатньо впевнено. Демонструє достатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (допускається п'ять неточностей у терміновживанні), не завжди може застосовувати знання на практиці.

	Мовлення абітурієнта достатньо грамотне, може містити сім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
130	Відповідь на питання неповна (39-30%), логічно побудована (допускається незначне порушення логіки викладу, що не заважає повноцінному сприйняттю викладу), аргументована достатньою кількістю прикладів (допускається наведення прикладів на половину правил); допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт не завжди орієнтується в темі питання, демонструє невисокі знання (49-40% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 50%), говорить достатньо впевнено. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (шість неточностей у терміновживанні), не завжди може застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта недостатньо грамотне, може містити вісім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
120	Відповідь на питання неповна (39-30%), логічно непослідовна (логіка викладу порушена значною мірою, що може заважати повноцінному сприйняттю матеріалу), аргументована недостатньою кількістю прикладів (менше ніж на половину правил); допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт не завжди орієнтується в темі питання, демонструє невисокі знання (39-30% правил), потребує певного часу для відповіді на додаткові чи уточнюючі запитання (допускається надання відповіді не на всі додаткові / уточнюючі запитання, але не менше ніж на 50%), говорить достатньо впевнено. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (шість неточностей у терміновживанні), не завжди може застосовувати знання на практиці.

	Мовлення абітурієнта недостатньо грамотне, може містити вісім акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок.
110	Відповідь на питання неповна (29-20%), логічно непослідовна (логіка викладу порушена значною мірою, що заважає повноцінному сприйняттю матеріалу), аргументована лише поодинокими прикладами; допускається п'ять неточностей у прикладах. Абітурієнт погано орієнтується в темі питання, демонструє низькі знання (29-20% правил), відповідає на 10-20% додаткових чи уточнюючих запитань, говорить невпевнено, плутається в поняттях. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (вісім неточностей у терміновживанні), не вміє застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта містить дев'ять-десять акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок
100	Відповідь на питання неповна (19-0%), нелогічна (думки не пов'язані одна з одною), неаргументована. Абітурієнт погано орієнтується в темі питання, демонструє низькі знання (19-0% правил), відповідає на 10-20% додаткових чи уточнюючих запитань, говорить невпевнено, плутається в поняттях. Демонструє недостатнє знання та розуміння філологічної термінології та внутрішніх зв'язків (вісім неточностей у терміновживанні), не вміє застосовувати знання на практиці. Мовлення абітурієнта містить понад десять акцентуаційних, фонетичних, орфоепічних, стилістичних, семантичних чи синтаксичних помилок АБО: Відповідь відсутня

